หตฺถวนคลฺลวิหาร วํโส

ฯนโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

๑. เสฺนหุตฺตราย หทยา มลมลฺลิกาย,
ปชฺชาลิโต มติทสาย ชินปฺปทีโป;
โมหนฺธการมขิลํ มม นีหรนฺโต,
นิจฺจํ วิภาวยตุ จารุ ปทตฺถราสึฯ

๒. ลงฺกาภิสิตฺตวสุธาธิปตีสุ ราชา,
โย โพธิสตฺตคุณวา สิริสงฺฆโพธิ;
ตสฺสาติจารุ จริยา รจนามุเขน,
วกฺกามิ หตฺถวนคลฺลวิหาร วํสํฯ

๓. พฺรหฺมนฺวเยนนุคตตฺถมโนมทสฺสี,
ขฺยาเตน สพฺพยติราชธุรนฺธเรน;
วฺยาปาริโตหมิติภานุคตํ กถญฺจ,
นิสฺสาย ปุพฺพลิขิตํวิธ วายมามิฯ

๔. อรุณฺถ สุคตาคมสุธาปคานิโทฺธตกุทิฏฺฐิวิสกลงฺกาย ลํกาย ภควโต องฺคีรสสฺสมหานาควนฺยุยาเน สมิติสมาคตยกฺข รกฺขสโลกวิชยาปทานสฺส สิทฺธเกฺขนฺตภูโต สีหพัมหีมณฺฑลมณฺฑนาย มาโน วิวิธรตนากโรปลกฺขมานมหคฺฆมณิ เภโท มณิ เภโท นาม ชนปโทฯ

๕. ลทฺธาน สตฺถุ วรณงฺกมนญฺญลพฺภ,
มานณฺทินา สุมนกูฏสิลุจฺจเยน;
อุสฺสาปิตา วิชยเกตุมตลฺลิเกว,
สุโทฺธรฺวาลุกนที ยมลงฺกโรติฯ

๖. ลงฺกาย ยกฺขคณนีหรเณ ชินสฺส,
จมฺมาสนุคฺคนหุนาสนผสฺสทาหา;
สํสารรกฺขสวปุพฺภวพฺพุพฺลํจ,
ยสฺมึ วิหาติ มหิยงฺคณ ถูปราชาฯ

๗. สทามโหฆาย มหาปคาย,
ปานียปานาย สโมสฏานํ;
สมุจฺจโย สารทวาริทานํ,
นูนํ คโต ถาวรถูปรูปํฯ

๘. ตสฺสาปคาย วิมลมฺพุนิ ทิสฺสมาน,
มาโลลวิจิตรลํ ปฏิพิมฺพรูปํ;
โภเคหิ เวฐิย นิชํ ภวนํ ผณีหิ,
ปูชตฺถิเกหิ วิย ราชติ นียมานํฯ

๙. ตสฺส มหิยงฺคณ มหา วิหารสฺส ปริยนฺตคามเก เสลาภโย นาม ขตฺติโย ปฏิวสนฺโต ปุตฺตํ ปฏิลภิตฺวา องฺคลกฺขณปาฐกานํ ทเสฺสสิ เต ตสฺส กุมารสฺส องฺคลกฺขณานิ โอโลเกตฺวา "อยํ กุมาโร ขมกสโตฺต นโหติฯ ธญฺญปุญฺญลกฺขณสมฺปโนฺน, สกลมฺปิ สีหฬทีปํ เอกจฺฉตฺตํ กริตฺวา มหนฺตมหนฺตานิ อจฺฉริยพฺภุตานิ มหาวีรจริตานิ ทเสฺสสฺสตี"ติ วฺยากริํสุฯ

๑๐. ตโต เสลาภย ขตฺติโย ปุตฺตสฺส อภิเสกาทิสมฺปตฺติํ สุตฺวา โกฏิปฺปตฺตปโมทปรวโสปิ ตสฺมิํ กาเล อนุราธปุเร รชฺชํ การยตา "โวหารติสฺสมหาราชโต กทาจิ เกจิ อุปทฺทโว ชายิสฺสตีติฯ ชาตปริสโงฺกตํ กุมารมาทาย มหิยงฺคณมหาวิหาเร โพธิ องฺคเณ ปริตฺตเคค สนฺนิปติตสฺส นนฺทมหาเถรปมุขสฺส มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส มเชฺฌ นิปชฺชาเปตฺวา "เอโส เม ภเนฺต กุมาโร มหาสงฺฆสฺส จ มหา โพธิปาทสฺส จ สรณํ คจฺฉติ ตํ สเพฺพปิ ภทนฺตา รกฺขนฺตุ สงฺฆโพธินามโก จายํ โหตุ"ติ มหาสงฺฆสฺส จ โพธิ เทวตาย จ นิยฺยาเทตฺวา ปฏิชคฺคโนฺต กุมารสฺส สตฺตวสฺสิก กาเล กาลมกาสิฯ

๑๑. อถ มาตุโล นนฺทมหาเถโร กุมารกํ วิหารมาเนตฺวา ปฏิชคฺคโนฺต เตปิฏกํ พุทฺธวจนํ อุคฺคณฺหาเปตฺวา พาหิรสเตฺถสุ จ ปรมโกจิทํ กาเรสิฯ สงฺฆโพธิกุมาโรปิ กตาธิการตฺตาติกฺขปญฺญตฺตา จ ญาณวิญฺญาณสมฺปโนฺน หุตฺวา วยปฺปโตฺต โลกสฺส โลจเนหินิปิยมานาย รูปสมฺปตฺติยา สวณฺชลิปุเฏหิ อสฺสาทิยมานสทาจารคุณ สมฺปตฺติยา จ ปตฺถ ฏ ยโสโฆโส อโหสิฯ

๑๒. กิมิห พหุนา?- กาทมฺพินี กทมฺพโต สินิทฺธนีลายตคุณํธมฺมิลฺลกลาเป, ปริปุณฺณหริณงฺกมณฺฑลโต หิลาทกรปสาทโสมฺมคุณํ มุขมณฺฑเล จามีกรปีํชรกมฺพุวรโต เมทุโรทารพณฺธุรภาวํ คีวาวยเว, กลฺยาณสิลุจฺจยโต สํหต วิลาสํ อุรตฺถเล, สุรสาธิสาขโต ปีวรายตลลิตรูปํ กามทานปทานทฺว พาหุยุคเฬ, สมทคณฺธสินฺธุรโต คมนลีฬฺหํ กราการทฺว หตฺถิยุคเฬ, จารุตรถรุจิโรจมานจามีกรมกุรโต ตทาการํ สชาณุมณฺฑเล ชงฺฆยุคเฬ, นิจฺจา สีนกมลากมลโต รตฺตโกมฬทลสิรํ จรณยุคเฬ อาทาย โยชยตา ปารมิตาธมฺมสิปฺปิตา นิมฺมิตสฺส ปรมทสฺสนียครูปวิลาสสฺส ตสฺส อตฺตภาวสฺส สํวณฺณนาคนฺถคารวมาวหติฯ

๑๓. เทเห สุลกฺขณยุเต นวโยพฺพนเฑฺฒ,
ตสฺสุชฺชเล จ ปสมาหรโณทเยน;
กา วณฺณนา กมลรูปินิ ชาตรูเป,
โลกุตฺตรํ ปริมลํ ปริโต วหเนฺตฯ

๑๔. โทสารโย หทยทุคฺคปุเร วิชิตฺวา,
ตตฺถาภิสิจฺจ สุหทํ วิย ธมฺมภูปํ;
อตฺถานุสาสนิมิมสฺส วทํ คิราย,
ตตฺถปฺปวตฺตยิ สุธี นิชกายกมฺมํฯ

อิติ ราชกุมารุปฺปตฺติ ปริเจฺฉโท ปฐโมฯ

๑๕. อเถกทา มาตุลมหาเถรา วยปฺปตฺตํ สิริสงฺฆโพธิ กุมารํ ธมฺมสวนาวสาเน อามเนฺตตฺวา เอวมาห, "กุมาร! มหาภาคเธยฺย! อิทานิ ตฺวมสิ อธีตสุคตาคโม, วิทิตสกล พาหิรสโตฺถฯ จตุพฺพิธปณฺฑิจฺจโกฏิปฺปโตฺต, ตถาปิ อภิมานธเน ขตฺติยกุเล ชาติ, สพฺพปตฺถวฺยาปิตาโยพฺพนวิลาเสน สมลงฺกตํ สรีรํ, อปฺปฏิมา รูปสิริ, อมานุสํ พลเณฺจติ มหตีย พลวนฺเถ ปรมฺ

ปรา’สพฺพาอวินยาน เมเกกมฺปิ เตสมายตนํ กิมุต สมวาโย?“เยภุเยฺยน สตฺถสลิล วิกฺขาลนาติ นิมฺมลาปิ กาลุสิยมุปยานิ พุทฺธี, อนุชฺฌิตธวลตาปิ สราคาเอว ภวติ นวโยพฺพนคพฺพิตานํ ทิฏฺฐิ, อปหรติ จ วาตมณฺฑลิ เกว สุกฺขปณฺณํ อุพฺภุตรโช ภนฺติ อติทูรมตฺตโน อิจฺฉาย โยพฺพนสมเย ปุริสํ ปกติฯ อิณฺทฺริยภริณภาริณี สตฺตมติทุรนฺตาย มุปโภคมิคตณฺหิกา ตสฺมา อยเมวานสฺสาทิต วิสย รสสฺส เต กาโล ครุปเทสสฺสฯ มทนสรปฺปภารชชฺชริเต หทเย ชลมิว คลติ ครูนมนุสฺสานํ อการณํฉวติ ทุปฺปกติ โน กุลํวา สุตํ วา มนยสฺส วณฺทนปฺปภโวนทหติ กึทหโน? กึวาปสมเหตุนาปิ นาติวณฺฑตโร ภวติ วฑพานโฬ สลิเลน, ตสฺมา คาฬฺหตร มนุสาสีตโพฺพสิฯ

๑๖. อปคตมเล หิ มนสิ เอลิกมณิมฺหิ วิย รชนิกรมยุขาปวิสนฺติ, สุขมุปเทสคุณา, ครุวจนมมลมฺปิ สลิลมิว มหนฺตํ ชานิมุปชนยติ สวนหตํ สูลมิว อภพฺพสฺส, ภพฺพสฺสตฺ กริโน วิย สพฺพาภรณมานนโสภาสมุทยมธิกตร มุปวหติ, อนาทิสิทฺธ ตณฺหากสายิติณฺทฺริยานุจรณฺหิ จิตฺตํ นาวหติ กนฺนามานตฺถํ, ตสฺมา ราช กุมารานญฺจ ยตีนญฺจ สติพเลน อิณฺทฺริยวิชโย ทิฏฺฐธมฺมิกสมฺปรายิกมฺพิลํ กลฺยาณชาตมุปชนยติ, อิณฺทฺริยวิชโย จ สมฺภวติ ครุวุโทฺธปเสวาย ตพฺพวนมวิราเธตฺวา ปฏิปชฺชโต, ตสฺมา ตยา อาปาณปริยนฺตํ วตฺถุตฺตยสรณปรายณตา น ปหาตพฺพาฯ

น ราคาปสฺมารวิโพธนํ วิสยทหนสลิล สํเสวนํ กาตพฺพํ, ปสฺสตู หิ กลฺยาณาภินิเวสิ จกฺขูณฺทฺริยลาฬน ปรวสสฺส สลภสฺส สมฺชฺชลิต ทีปสิขาปตนํ โสติณฺทฺริย สุขานุยุตฺตสฺส ตรฺุณ หรีณสฺส อุสุ ปาตสมฺมุขีภวนํ ฆาณิณฺทฺริย ปรวสสฺส มธุกรสฺส มทวารณกณฺณตาลภนฺนํ รสนิณฺทฺริยตปฺปณวฺยสนิโน ปุถุโลมสฺส พลิสาฆาสวฺยสนํ ผสฺสีณฺทฺริยานุภวนลาลสสฺสมตงฺคชสฺสวาริณิ พณฺธนาปายํ อิเมหิ อิณฺทฺริเยหิ มิลิเตหิ เอกสฺส กามิโน สหิเทว ปญฺจนฺนํ, วิสยรสานมุปเสวาย ปตฺตพฺพํ มหนฺตํ ทุกฺขชาลํ กถมุปวณฺณยาม? อิมานิ จ สุภาสิตานิ ปจฺจเวกฺขตฺ อนุกฺขณํ วิจกฺขโณฯ

๑๗. นาคาริกํ สุขมุทิกฺขติ กิญฺจิ ธีโร,
ชานาติ เทหปฏิชคฺคนมตฺถโตเว;
สํเสวโตปิ ยุวตึ รติโมหิตสฺส,
กณฺฑุยเน วิย พนสฺส สุขาภิมาโนฯ

๑๘. โก เสเวยฺย ปรํ โปโส อวมานํ สเหยฺยวว,
น เว กลตฺตนิคฬํ ยทิ ทุกฺขนิพณฺธนํฯ

๑๙. อากฑฺฒมานา จิสิขา สุมิปํ,
ปรมฺมุขาเยว สทา ปวตฺตา;
ทูรมฺปิ คจฺฉนฺติ คุณํ วิหาย,
ปวตฺตนํ ตาทิสเมว ถีนฯ

๒๐. อสนฺถุตํ ตา ปุริสมฺปิ อโนฺต,
กโรนฺติ อาทายกตาว ภิตฺติ;
เนตฺตึ สวลฺลี วิย หณฺถคาปิ,
ทสาสุ สพฺพาสุ จ สงฺกนียาฯ

๒๑. อโนฺตรุทฺธา พหิทฺธาปิ นิสฺสาสา วิย นาริโย,

กโรนฺติ นาสเมวสฺส โกธีมาตาสุ วิสฺสเสฯ

๒๒. มานส ปาปสํนินฺนํ อปายา วิวฏา นนา,
สมนฺตา ปาปมิตฺตาว โมโกฺข สพฺพภยากถํฯ

๒๓. อปิ จ หทยตรุโกฏร กุฏีโร โกธ กุณฺฑลีน กทาจิ พหิ กาตโพฺพฯ อปิ ตุ'ติติกฺขาม เนฺตน อจิปฺผณฺทนฺตํ อุปเนตโพฺพฯ

๒๔. สตํ ติติกฺขากวเจ วิคุณฺฐิตา,
สิยุํ ทุราลาปขคา ขลานํ;
สภาปสํสากุสุมตฺต เมตา,
นิพชฺฌเร ตา คุณ มาลิกายฯ

๒๕. โลกาธิปจฺจํ วิปุเลธเน จ,
มโนนุกูเล ตนเย จ ทาเร;
ลทฺธาปิ ยาเยติ น ชาตุ ติตฺตึ,
พาเธตุ สาตํ น ปปญฺจ ตณฺหาฯ

๒๖. วณฺณปฺปสาทา ยสฺสา สุขาว,
ธนา จ หายนฺตุป ชีวิกาจ;
เยนาภิภูตาริปุเนว สตฺตา,
โทสคฺคิ โส เต หทยํ ชหาตุฯ

๒๗. เขโท วิปตฺตีสุ ปฏิกิรยา น,
ตสฺมา น ทีนปฺป กตึ ภเชยฺย;
ปญฺญานุยาตํ วีริยํ วทนฺติ,
สพฺพตฺถ สิทฺธิคฺคหณคฺคหณฺถํฯ

๒๘. วฺยาปารา สพฺพภูตานํ สุขตฺถาย วิธียเร;
สุขญฺจ น วินา ธมฺมํ ตสฺมา ธมฺมปโร ภวา'ติฯ

๒๙. เอวมาทิกํ สปฺปุริสนีติปถํ อาทิสเนฺต มหาเถเร เตน กลฺยาณธมฺมน อโสตพฺพตา นาทริยรจิตภฺกูฏิก มฺเขน วา ทิสาจิกฺขิตฺตจกฺขุนา จ อหงฺการปรวเสน คชนิมิลิตมุพฺภาวยตา วา อตฺตโน ปญฺญาธิเกฺขปมิวจ อจินฺตยตา จุฬาวินิหิตโกมฬญฺชลิปุเฏน ตนฺนิเนฺนน, ต โปฺปเณน สิรสา จ ปีติ สมุทิต สาธุวาทวิกสิตกโปเลนมุเขน จฯ สกลาวยวจิตฺตฤฏโรมญฺจ กญฺจุกิเตน เทเหน จ ภูมิยํ นิปชฺชิตฺวา ทีฆปฺปมาณ ปมาณ มาวรตฺตามคฺคผลลาภโตวิย วิสิฏฺฐตรํ ปมุทิตมาวิกตมาสิฯ

อิติ อนุสาสน ปริเจฺฉโท ทุติโยฯ

๓๐. ตโต ปฏฺฐาย ยถาวุตฺตปฏิปทํ อวิราเธตฺวา สมาวรเณน สนฺตุโฏฺฐ ตสฺส สงฺฆโพธิ สมญฺญํ โคเปตุกาโม มาตุลมหาเถโร ธมฺมิโกติ โวหารํ ปฏฺฐเปสิฯ

๓๑. ลกฺขณปาฐกานํ วจนํ สทฺทหเนฺต ภาคิเนยฺยํ ปพฺพชิตุกามมฺปิ อปพฺพาเชตฺวา ''อิธ วาสโต อนุราธปุเร วาโสเยว กุมารสฺส โยคเกฺขมาวโห, ปุญฺญานุรูเปน ชายมานสฺส วิปากสฺส

จ ฐานํ โหติ, มหาเจติยสฺส วตฺตปฏิวตฺตสมาจรเณนจ มหนฺตํ ปุญฺญกฺขโณธ สมฺปชิสฺสติ’’ติ มญฺญมาโน ตํ กุมารมาทาย คจฺฉนฺโต อนุราธปุรํ คนฺตุกาโม นิกฺขมิฯ สงฺฆติโสฺสโคฐาภโยติ จ ลมฺพกณฺณา ราช กุมารา อปเรปิ ทฺเจ ตสฺส ปํสุกีฬนฺโต ปฏฺฐาย สหายาเตน กุมาเรน สทฺธึ นิกฺขมึสุ เต ตโย กุมาเร อาทาย คจฺฉนฺโต มหาเถโร ปุเรตรเมว อนุราธปุรํ ปาวิสิฯ มหาเถร มนุคจฺฉเนฺตสุ เตสุ กุมาเรสุ เชโฏฺฐ สงฺฆติโสฺส มชฺฌิโม สงฺฆโพธิ กนิโฏฺฐ โคฐาภโยติ เต เถรํ ปจฺฉโต อนุคจฺฉนฺตา ตโยปิ ปฏิปาฏิ ยา ติสฺสวาปิยา เสตุมตฺถเกน คจฺฉนฺติฯ

๓๒. ตตฺถ เสตุสาลาย นิสิโนฺน โกจิ อโณฺธวิจกฺขโณ เตสํ ติณฺณนฺตํ กุมารานํ ปทวิ ญฺญาสทฺทํ สุตฺวา ลกฺขณานุสาเรน อุปปริกฺขิปิตฺวา ‘‘เอเต ตโยปิ สีหพีทีเป ปถวิสฺสรา ภวิสฺสนฺตี’’ติ ตตฺถ นิสินฺนานํ วฺยากาสิฯ ตํวจนํ ปจฺฉา คจฺฉโนฺต โคฐาภโย สุตฺวา อิตเรสํ คจฺฉนฺตานํ อนิเวทยิตฺวา ปจฺจาคมฺม ‘‘กตโม จิรํ รชฺชํ กาเรสฺสติ? จํสฎฺฐิติญฺจ กโรติ’’ติ? ปุจฺฉิตฺวา ปจฺฉิโมติ วุเตฺต หฎฺฐปหโฎฺฐ อุทคฺคุทโคฺค สีฆตรํ อาคมฺม เตหิ สทฺธึ คจฺฉนฺโต ติขิณ มนฺติตาย คมฺภีรภาวโต จ กญฺจิ อชานาเปตฺวา อโนฺตปุรํ ปาวิสิฯ เต ตโยปิ ปติรูเป นิวาเส วาสํ คณฺหึสุฯ

๓๓. อถ กนิโฏฺฐ ‘‘เอเต เทฺวปิ อปฺปายุกตฺตา รเชฺช ปติฎฺฐิตาปิ น จิรํ ชีวนฺติ กิร อหเมว เตสํ รชฺชํ ทุเปสฺสามิ’’ติ ตทนุรูเปน อุปาเยนปฏิชฺชโนฺต เตสํ รชฺชลาภาย อุปายํ ทเสฺสโนฺต อภิณฺหํ มเตฺตติฯ เชโฏฺฐปิ ตสฺมึ อติปิยาสมาโน เตโนปทิฎฺฐเมว สมาจรโนฺตราชานํ ทิสฺวา ลทฺธ สมฺมาโน สเพฺพสุ ราชกิเจฺจสุ ปุพฺพงฺคโม หุตฺวา น จิรเสฺสว ราชวลฺลโภ อโหสิ? ตสฺมึ กาเล รชฺชํ กาเรโนฺต วิชย ราชา นาม ขตฺติโย ตสฺมึ ปสโนฺน สเพฺพสุ ราชกิเจฺจสุ ตมเมว ปธานภูตํ กตฺวา เสนาปตึ อกาสิฯ

๓๔. ธมฺมิโก ปน รเชฺชน อนตฺถิกตาย รชฺชลาภาย จิตฺตมฺปิ อนุปฺปาเทตฺวา เกวลํ มหาเถรสฺส อนุสาสนมเตฺตเนว ราชุปฎฺฐานเวลายํ อนุจรณมตฺตมาจรโนฺต ราชเคหํ ปวิสิตฺวา ตโต เตหิ สทฺธึ นิกฺขมฺม สายํ มหา เถรสฺส วิหาเรเยว วสโนฺต อตฺตโน ธมฺมิกานุฎฺฐานํ อหาเปตฺวา มหาเจติโย ปฎฺฐานคิลานุปฎฺฐานาทิกํ อนวชฺช ธมฺมํจรโนฺต กาลํ วีตินาเมติฯ

ตทา สงฺฆติโสฺส สกลรชฺชญฺจ ปุรญฺจ อตฺตโนหตฺถคตํ กตฺวา เอกสฺมึ ทิเน ลโทฺธกาโส ราชานํ อโนฺตภวเนเยว โคฐาภเยน มาราเปตฺวา สยํ รเชฺช ปติฎฺฐติฯ

อิติ อนุราธปุรปฺปเวสปริเจฺฉโท ตติโยฯ

๓๕. อถ โคฐาภโย ธมฺมิกํ อนิจฺฉามานมฺปิ เสนาปติฎฺฐาเน ฐเปตฺวา อายตึ อเปกฺขมาโน สยํ ภณฺฑาคาริโก อโหสิฯ อถ สงฺฆติโสฺส ราชา พหุํ ปุญฺญญฺจ อปุญฺญญฺจ ปสวโนฺต ชมฺพุผล ปากกาเล สเสโน สามเจฺจ สโภโรโธ อภิณฺหํ ปาจีน เทสํ คนฺตฺวา ชมฺพุผลานิ ขาทติฯ รโฐญฺญ เยภุเยฺยน คมนา คมเนน อุปทฺทุตา รฎฺฐวาสิโน ราชุปโภคารเหสุ ชมฺพุผเลสุ วิสํ โยเชสุํฯ อถ โส สงฺฆติโสฺส ราชา เตน วิเสน ตเตฺถว กาลมกาสิฯ

๓๖. อถ โคฐาภโย อโณฺธวิจกฺขณสฺส วจนํ อนุสฺสรโนฺต อนุกฺกเมน รชฺชํ ทาเปตฺวา ปจฺฉา อหํ สุปฺปติโฏฺฐ ภวิสฺสามิ’ติ มญฺญมาโน สามเจฺจ สเสโน สงฺฆโพธิกุมารํ รเชฺชน นิมเนฺตสิฯ โส เตมิย มหาโพธิสเตฺตน ทิฎฺฐาทีนวตฺตา รชฺชสุขาปริจฺจาคานุภูตํ มหนฺตํ ทุกฺขชาลํ อนุสฺสริตฺวา ปุนปฺปุนํ ยาจิยมาโนปิ ปฏิกฺขิปิเยว อภโย คามนิคมราชธานีสุ สเพฺพปิ มนุเสฺส สนฺนิปาเตตฺวา เตหิ สทฺธึ นานาปฺปการํ ยาจมาโนปิ สมฺปฎิจฺฉาเปตุํ นาสกฺขิฯ อถ ส

เพฺพปิ รฏฺฐวาสิโน สามจฺจามหาวิหารํ คนฺตฺวา มหา สงฺฆํ สนฺนิปาเตตฺวา สงฺฆ มเชฺฌ สงฺฆ โพธิกุมาโร มหา สงฺฆํ ภูมิยํ นิปชฺช นมสฺสิตฺวา ลโทฺธกาโส เอกมนฺตํ นิสีทิตฺวา เอวํ วตฺตุมารภีฯ

๓๗. อยญฺหิ ราชลกฺขีนาม ยถา ยถา ทิปฺปเต, ตถา ตถา กปฺปุรทีปสิเขว กชฺชิลํมลิน เมว กมฺมชาตํ เกวลมุพฺพมติฯ ตถาหิ อยํ สํวธนวาริธารา ตณฺหาวิสวลฺลีนํ, เนนาท มธุรภีติกา อยํ อิณฺทฺริยมิคานํ, ปรามาสธุมเลขา สุจริต จิตฺตกมฺมสฺส วิพฺภมเสยฺยา โมหนิทฺทานํ ติมิรุคฺคติ ปญฺญาทิฏฺฐีนํ, ปุรสฺสรปตากา อวินยมหาเสนาย, อุปฺปตฺตินินฺนนา โกธเวค กุมฺภิลานํ, อาปานภูมิ มิจฺฉาทิฏฺฐิวทนํฯ สํคีติ สาลา อิสฺสริย วิการนาฏกานํ อาวาสทรีโทสาสิวิสานํ, อุสฺสารณเวตฺตลตา สปฺปุริสโวหารานํ, อกาลชทาคโม สุจริต หํสานํ, ปตฺถาวนา กปฏนาฏกานํ, กทลิกา กามกริโน วชฺฌวาลา สาธุภาวสฺส, ราหุมุขํ ธมฺมจณฺท มณฺฑลสฺส, นหิ ตํ ปสฺสามิ โยหิ อปริจิตายาปิ เอตาย นิพฺภรมุปคุโฬฺห น วิปฺปลโทฺธ, อปิจ, อภิเสกสมเย ราชญฺญานํ มงฺคลกลสชเลหิ วิย วิกฺขาลนมุปยาติ ทกฺขิญฺญํ อคฺคิหุตตธุเมเนว มลินีภวติ หทยํ ปุโรหิต กุสคฺค สมชฺชเตน วิย อปนิยเต ติติกฺขา, อุณฺหีส ปฏฺฏ พณฺธเนน วิย ฉาทียตี ชราคมทสฺสนํ, อาตปตฺต มณฺฑเลน วิย ติโรกรียติ ปรโลกาเปกฺขณํ, จามรปวเนน วิย ทุรมุทฺธุยเต สจฺจาทิตา เวตฺตลตาปฺปหาเรน วิย ทุรมปยนฺติ สคฺคุณา เอเก รชฺชสิริ มทิรา มทมตฺตา สกตฺถนิปฺผาทนปเรหิ ธนปิสิตาฆาสคิเชฺฌหิ สหานลีนีพเกหิ ทูตํ วิโนทนนฺติ, ปรทาราภิคมนํ วิทฺธตาติ, มีควน ปริสุสโมติ, สุราปานํ วิลาโสติ, นิจฺจปฺปมตฺตตา, สุรภาโวติ สทารปฺปิจฺจาคํ อวฺยสนิตานิ, คุรุวจนาวธีรณํ อปรปฺปเนยตฺตมิติ อชิตหจฺจตํ สุโขปเสวตฺตมีติ, นจฺจคีต คณากานุสตฺติ รสิกเตหิ ปริภวสหตฺตํ ขเมติ, เสรีภาวํ ปณฺฑิจฺจามิติ วณฺทิชน นวจนํ ยเสํโฆโสติ ตรลตา อุสฺสาโหติฯ อวิเสสญฺญุตฺตํ อปกฺขปาติตฺตมิติ? เอว โทสคณมฺปิ คุณปเกฺข อชฺฌาโรปยเนฺตหิ สยมฺปิ อโนฺต ห สเนฺตหิ ปตารณกุสเลหิ ธุเตฺตหิ อมานุโสจิตาหิ โถมานาหิ ปตาริยมานา, จิตฺตมทมตฺต จิตฺตา นิเจฺจต น ตาย ตเถติ อตฺตนิ อชฺฌาโรปยนฺตา อลิกาภิมานํ มจฺจธมฺมสมานาปิ ทิพฺพํ สาวติณฺณมิว อมานุสมิว อตฺตาน มญฺญมานา อารธทิโพฺพจิตกิริยานุ ภาวา สพฺพชโน ปภสนีย ภาวมุปยนฺติฯ อตฺต มิลมฺพนญฺจ อนุ ชีวิชเนน กรียมานํ อภินณฺทนฺติฯ

๓๘. มานสา เทวตาชฺฌาโรปณปฺปตารณ สมฺภูต สมฺภาวโน ปหตญฺจ อโนฺต ปวิฏฺฐ อปรภุชยุคํ วิย อตฺตโน พาหุยุคํ สมฺภาวยนฺติฯ ตจนฺตริต โลจนํสกลลาฏ มาสํกนฺติ, อลิกสมฺภาวนาภิมานภริตา น นมสฺสนฺติ เทวตาโย น ปูชยนฺติ สมณ พฺราหฺมเณ น มานยนฺตี มานนีเย, น อุปติฏฺฐนฺติ คุรุทสฺสเนปิ อนตฺถกายา สานฺตรีต, วิสโย ปโภคสุขาติ อปหสนฺติ ยติโน? ชราภิ ภวปลปีมิติ น สุณนฺติ วุทฺธชนุปเทสํ, อตฺตโน ปญฺญา ปริภโวติ อุสฺสนฺติ สจิโว ปเหสสฺส,กุญฺชนฺติ เอกนฺต หิตวาทินํ เอวมาทินา กากเณน พหุนฺนํ โทสานํ มากร ภูตํรชฺชีวิภวํ อยํ น อิจฺฉามี’ติ อโวจฯ

๓๙. อถ มหาชเนน สาทร มเชฺฌสิโต มหาสโงฺฆ กุมารภิมุโข หุตฺวา ‘‘มหาภาคเธยฺย! ถนจฺจุเก ลคฺคิตาชลุก ติกฺขฑสเนนตตฺถ เวทนุปฺปาทยนฺติ โลหิตเมว อากฑฺฒติ, ทารโก ปน โกมเลน มุขปฺเฏนมาตุ สุขสญฺญํ อุปฺปาทยโนฺต ขีรเมว อเวฺหติฯ

๔๐. เอวเมว รชฺชวิภวํ ปโตฺต อธีโร พาโล พหุํ อปุญฺญเมว สญฺจิณานิ, เมธาวิ ธิรปฺปุริโส ปน อายุสงฺขารสฺส ทุพฺพลตฺตญฺจ ธนสญฺจยสฺส นิสฺสารตฺตญฺจ ปญฺญาย อุป ปริกฺขิตฺวา ทส กุสลกมฺมานิ ปูเรโนฺต ตาทิเสน มหตา โภคกฺขเณฺธน มหนฺตํ กุสลราสึ อุปจิณาติ, ตฺวมสิกตาธิกาโร มหาสตฺตธุรณฺธโร, เอตาทิสํ ปุญฺญายตนฏฺฐานํ ลทฺธา ธเมฺมน สเมน โลกํ ปริปาเล

โนฺต สุคตสาสนํ ปคฺคณฺหโนฺต ทานปารมิโกฏิปฺปตฺตํ กตฺวา ปจฺฉา อภินิกฺขมณญฺจ กโรโนฺต โพธิปกฺขิยธเมฺม ปริปาเจหี’’ติ อนุสาสิฯ

๔๑. อถ โส มหชฺฌาสโย ปุริสวโร มหาสงฺฆสฺส อนุสาสนิํ มทฺทิตฺ มสมโณฺถ อธิวาเสสีฯ อนนฺตรญฺจ มหาชนกาโย สงฺฆสฺส อนุญฺญาย สกลํ สีลทีปํ เอกจฺฉตฺตํ กตฺวา อภิสิญฺจิย ธมฺมิก สิริสงฺฆโพธิราชาติ โวหารํ ปฏฺฐเปสิ โคฐาภยญฺจ เสนาปติฏฺฐาเน ฐเปสิฯ

๔๒. ทานํ อทา ธารยิ นิจฺจสีลํ,
วหี ติติกฺขํ ภชิ อปฺปมาทํ;
ปชา หิตชฺฌาสย โสมฺมรูโป,
ธโมฺม จ โส วิคฺคภวา วิโรจีฯ

๔๓. วิญฺญาย โลกสฺส หิ โส สภาวํ,
ปธานวตฺตานุ คติปฺปธานํ;
นิธาตุกาโม ชนฺตาสุ ธมฺมํ,
สยมฺปิ ธมฺมา วรณมฺหิ สโตฺตฯ

อิติ รชฺชาภิเสก ปริเจฺฉโท จตุโตฺถฯ

๔๔. โส ราชา มหา วิหาเร มหคฺฆ มหาวิสาลํ สลากคฺคํ การาเปตฺวา อเนกสหสฺสานํ ภิกฺขูนํ นิจฺจํ สลาก ภตฺตํ ปฏฺฐเปสิฯ มาตุลมหาเถรสฺสํจ สกนาม เธเยฺยน มหนฺตํ ปริเวณ วิหารํ การาเปตฺวา อเนเกหิ กปฺปิยภเณฺฑหิ สทฺธิํ สปริวาร เวณา กานิ คามเกฺขตฺตานิ สงสปริโภคารหานิ กตฺวา ทาเปสิ สตฺตเมว นิสีถกาเล รโหคโต มหาโพธิสตฺตสฺส ทุกฺกรจริตานิ สลฺลเกฺขโนฺต ตาทิสาปทานํ อตฺตนิ สมฺปาเทตุมาสีํสิฯ ตถา หิ

๔๕. เทหีติ วตฺถุมสฺกํ คทิโตตฺถิเกหิ,
นาลํ กเถตุมฺห นตฺถิ น เทมิจาติ;
จิเตฺต มหากรุณาย ปหฏาวกาสาว,
ทุรํชคาม วิย ตสฺส ภวตฺถุ ตณฺหาฯ

เอวมฺมหากํ โพธิสตฺตสฺส วิย พาหิร วตฺถุปริจฺจาคมหุสฺสโว กทา เม ภวิสฺสตีติ จ,

๔๖. อานียเต นิสิต สตฺถนิปาตเนน,
นิกฺกฑฺฒเต จ มุหุ ทานฺหวายรตฺยา;
เอวํ ปุนปฺปุน คตาคตเวคขินฺนํ,
ทุกฺขํ น ตสฺส หทยํ วต ปีฬยิตฺถฯ

เอวํ กิรสฺส มหาสตฺตสฺส มํส โลหิตาทิ อชฺฌตฺติกวตฺถุทานสมเย ทุกฺขเวทนา มนํ น สมฺพาเธสิฯ มมาปิ อีทิสํ อชฺฌตฺติก ทานมหามงฺคลํ กทา ภวิสฺสตีติ จฯ

๔๗. โส สํขปาลภุชโค วิสเวควาปิ,
สีลสฺส เภทนภเยน อกุปฺปมาโน;
อิจฺฉํ สเทหหรวาภิชเน ทยาย,
คนฺตุํ สยํ อปทตาย สุโสจนูนํฯ

เอวํ สีล รกฺขนาปทานสิรึ กทา วิณฺทามีติ จ,

๔๘. ปิเวยฺย ถญฺญํ อมตญฺจ พาโล,
วุทฺธึ คโต โสว ชิคุจฺฉิเต ตํ;
ส ชาตุ เอวํ อนุภูย รชฺชํ,
ญาณสฺส ปาเก สตตํ ชหาติฯ

เอวํ มยาปิ อจิรเสฺสว อวสฺสํ อภินิกฺขมนํ กาตพฺพนฺติ จ,

๔๙. โส เสนโก ทฺวิชปสิพฺพกสายิสปฺปํ,
อญฺญาสิ โทสกลุสาย ธิยาพฺภุตํตํ;
กา วณฺณนาสฺส ขลุ โทสวินิคฺคตาย,
สพฺพญฺญุตาย ทสปารมิสาธิตายฯ

เอวํวิธา กลฺยานญาณสมฺปตฺติ กทา เม สมิชฺฌิสฺสตีติ จ,

๕๐. วาเลน โส กิสกลณฺทกชาติยมฺปิ,
อุสฺสิญฺจิตุํ สลิลมุสฺสหิ สาครสฺส;
ตํ มุทฺธตาย น ภเว มติยา มหนฺยา,
สมฺปาทนาย ภิมตสฺส สมตฺถตายฯ

เอวํ วิธาย วีริยปารมิยา กทา ภาชนํ ภวิสฺสามิติ จ

๕๑. กลาพุราเชน หิ ขนฺติวาทิ,
วธํ วิธายาปิ อติตฺตเกน;
หเต ปเทโนรสิ ขนฺติโสเธ,
โส กูฏสณฺธิคฺคหณํ พฺโพธฯ

เอวํ วิธาย ขตฺติปารมิยา อตฺตานํ กทา อลํกริสฺสามิติ จ

๕๒. มิจฺฉาภิโยคํ น สหิํสุ ตสฺส,
รามาภิธานสฺสปิ ปาทุกาโย;
สจฺจญฺจยา นาญฺญมภาสิธีโร,
โส สจฺจสโณฺธ จตุสจฺจวาทีฯ

อหมฺปิ อีทิเสน สจฺจปารมิตาพเลน สพฺพโลกสฺส จตุ สจฺจาว โพธน สมโตฺถ กทา ภวิสฺสามิติ จ

๕๓. โส มุคปกฺข วิทิโต สิริภีรุกาย,
มุกาทิกํ วตวิธึ สมธิฏฺฐหิตฺวา;
ตํ ตาทิส อนุภวํ อสหมฺปิ ทุกฺขํ,
ยาวาภินิกฺขมฺมเภทิ อธิฏฺฐิตํโนฯ

เอวํ ม มาปิ อธิฏฺฐาน ปารมิตาย ปาริปูรี กทา ภวิสฺสตีติ จ

๕๔. เมตฺตานุภาเวน ส โลมหํโส,
เปมานุพเทฺธน สพีกโรนฺต;
สเตฺต สมเตฺตปิ จ นิจฺจเวรี,
สทฺทํ วิรุทฺธตฺถมกาสิ ธีโรฯ

อหมฺปิ เอวํวิธาย เมตฺตาปารมิตาย โกฏิปฺปตฺโต กทา ภวิสฺสามีติ จฯ

๕๕. โส เอกราชา วิทิโต สมจิตฺตตาย,
มานาวมาน นกเรสุ ตุลาสรูโป;
โตสญฺจ โรสมนุเปจฺจ ภชี อุเปกฺขํ,
สพฺพตฺถ ปีติวิกตี หตเจตโนวฯ

เอวํ อหปฺปิ อุปกฺขาปารมิตาย กทา สพฺพสาธารโณภวิสฺสามิติ จ นิจฺจํ จิเนฺตสิฯ

อิติ ปารมิตาสิํสน ปริเจฺฉโท ปญฺจโมฯ

๕๖. เอวมนวชฺชธเมฺมน รชฺชํ กาเรเนฺต ตสฺมิํ กทาจิ เกนจิปชานํ อกุสล วิปาเกน-

ชฐร ปิฐรภารกฺกนฺตวโงฺกรุชาณุ,
สชล ชลท กุฏาการโฆโรรุกาโย;
กุฏิลกฐินทาฐาโกฏิสณฺฑฏฐหโณฺฑ,
นวทิวสกรโกฺข รกฺขโสทิปมาคฯ

๕๗. โส เตสุ เตสุ คามปริยเนฺตสุ นิสีทติ, เย เย มนุสฺสา ตมาคมฺม ตํ รตฺตกฺขมุทิกฺขนฺติ เตสํ อกฺขินิ รตฺตานิ ภวนฺติฯ ตํ ขเณเยว รตฺตกฺขมารโก นาม ชรโรโค ปาตุภวิตฺวา มาเรติฯ

๕๘. โส ยโกฺข มตมเต นิราสเงฺก ขาทติฯ ตํ ยกฺขํ อทสฺวาปิ เย เย นรา เตนาตุรา เต เต ปสฺสนฺติ, เตปิ โส โรโค อาวิสติฯ เอวํ น จิโรนวยกฺขภเยน โรเคน จ ชนปโท วิรลชโน ชาโตฯ

๕๙. ราชา ตํ ปวตฺติํ สุตฺวามยิ รชฺชํ กาเรเนฺต ปชานํ อีทิสสฺส ภยสฺส อุปฺปชฺชน อนนุจฺฉวิกนฺติ มญฺญมาโน ตทเหว อฏฐงฺค สีลํ สฺวาทิยิตฺวา อตฺตนา นิจฺจํ กรียมานานิ ทสกุสลกมฺมานิ อนุสฺสริตฺวา อหํ ธมฺมวิชยิ ภวิสฺสามีติ ตํรกฺขสํ อาทิสฺวา น อุฏฐหิสฺสามีติ ทฬฺหตรํ อธิฏฐาย วาสคเพฺภ สยิฯ ตสฺส เตน อาจาร ธมฺมเตเชน ราชานุภาเวน จ โส รกฺขโส สนฺตโตฺต อุตฺตสิตฺวา ขณมฺปิ ฐาตุํ อสหโนฺต อากาเสนา คนฺตฺวา พลวปจฺจุส สมเย อโนฺตคพฺภํ ปวิสิตฺมสโกฺก โนฺต พาหิเร ฐตฺวา รโญฺญ อตฺตานํ ทเสฺสสิฯ รญฺญา จ โกสิตฺวนฺติ ปุโฏฐ อาหฯ รตฺตโกฺข นามาหํ รกฺขโส ทุรชนปเทสฺมิฐิโต, อหํ ขณมฺปิ ฐาตุํ อสโกฺกโนฺต ตวานุภาเวน พโทฺธวิยหุตฺวา อิธานีโต? ภายามิ เทว ตว ทสฺสนนฺติฯ’’

๖๐. อถ ราชา สยนโต วุฏฐหิตฺวา สีหปญฺชรํ วิวริตฺวา โอโลเกตฺวา อเร! ชมฺม! มมฺ วิสย คเต มนุเสฺส กสฺมา? ขาทยีติฯ มหาราช ตว วิสเย มยา มาเรตฺวา เอโกปิ ขาทิโต นตฺถิ, อปิตุ มตกเลพรํ โสนสิคาลาทีนํ สาธารณ ภกฺขภูตํ ขาทามิ, น เม โกจิ อปราโธ อตฺถิ, อตฺถิ เจ ราช ทโณฺฑ มยิ วิธียตู’ติ วตฺวา ปเวธมาโน นิจฺจลภาเวน ฐาตุํ อสโกฺกโนฺต ภยเวเคน ชาตโลมหํโส สานุนยเมว มาหฯ ‘‘เทวสฺส รฏฐํฐิตํ ธนธญฺญ สมิทฺธิสมฺปุณฺณํ เทวสฺส ธน วเสฺสน สมฺปุณฺณมาโน รถา มนุสฺสา, อิทานิ ยาจกาปิ พหุตรา น โหนฺติ, อห มีทิสํ รฏฐํ ปตฺวาปิ อลทฺธ

โคจโร อปริปุณฺณมโนรโถ ชโต ปิปาสิโตว หุตฺวา ทีน ภาเวน ชีวิกํ กเปฺปมิ, ตถา อีทิสํ ภยํ ปโตฺตมฺหิ อภยํ เม เทหิ มหาราชา’ติฯ

๖๑. อถ ราชา ตสฺส ทีนวจนํ สุตฺวา กรุณาย กมฺปิตหทโย ‘‘มา ภายิตฺวํ รกฺขส! อภยํ เต ทมฺมิ อิจฺฉิตํ เตวทา’’ติ อาหฯ เอวํ รโญฺจ รกฺขสฺสจ อญฺญมเญฺญหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺนานํ สทฺทํ สุตฺวา อโนฺตคตา อนุจรา ราชานํ ปริวาเรสุํ, อถ กถานุกถาย รกฺขโส ‘‘อคโต รญฺญา สทฺธิํ สลฺลปตี’’ติ สุตฺวา สเพฺพ อมจฺจา จ นาครา จ เสนา จ สนฺนิปติตฺวา ราชงฺคณญฺจ ราช ภวนญฺจ ปูเรตฺวา อรุเณ อุคฺคจฺฉเนฺต มหนฺตํ โกลาหลมกํสุฯ

๖๒. อถ โสรกฺขโส สนฺนิปติตํจตุรงฺคพลญฺจ อายุธ หตฺถํ อเนก สหสฺสโยธพลญฺจ ทิสฺวา อติวิยภีโต ฐาตุญฺจ รโญฺญ อาณตฺติพเลน คตฺตุญฺจ กิมปิ ภาณิตุญฺจ น สโกฺกติ, ราชา ตทวตฺถํ ตํ ทิสฺวา ลทฺธาภโยสิ อิมจฺฉิตํ เต กเถหี’ติ อาห, ธมฺมิโก ราชา น เม กิญฺจิ ภยํ อุปฺปาเทสฺสติติ ญตฺวา ราชานเมว มาห ‘‘เทโว ชานาติเยว สเพฺพสํ สตฺตานํ อาหรฏฺฐิติกตํ, ตถาหิ อุทฺธโลกวาสิโน เทว สุธาโภชเนน ปีณิตา ชีวนฺติ, อเธ โลกวาสิเน นาคา เภกโภชเนน สุหิตา วสนฺติ มนุสฺสา ขชฺชกาทินานาวิเธน อาหารชาเตน ปีณิตา ชีวนฺติฯ อมฺหาทิสา ยกฺข รกฺขสาทโย ปน มํสโลหิ สสฺสาทโต ตุสฺสนฺติ? เตสฺวห มญฺญตโร ฉาเต จ ปิปาสิเต จ ตาทิสํ กรุณาปรายณํ มหาปุริสํ ทิสฺวาปิ อปริปุณฺณมโนรโต มณฺฑภาคเธโยฺย โสจามี’’ติ อาหฯ

๖๓. ตนฺตฺจมโวจ ‘‘มตกเลพรานิ ขาทิตฺวา วสามิ‘‘ติ สจฺจํ มหาราช! มตสรีรํ สุกฺขปณฺณํ วิย นีรสํ กิํ เมตาย ทุชฺชวิกาย ปสีท เทว! วรํ เม เทหิ นว วิสเยถิต มนุโสฺส เอโก ชนปโท โคจรตฺถาย เม ทียตุ, ตตฺถ มนุสฺสานํ อนปคตุณฺหเวคํ ชีวรุธิรญฺจ ชีวมํ สญฺจ ขาทิตฺวา จิรํ สุเขน ชีวิตุํ สกฺกา’ติ อาหฯ อถ ราชา อเรปาปิม! รกฺขส! นาหํ ปาณวธํ อนุชานิสฺสามิ จเชตํ ตว คาห วิการนฺติฯ ‘‘เตนหิ ทิเน ทิเน เอกํ มนุสฺสพลิํเทหิ’’ติฯ ชีวพลิเมกมฺปิ น เทมีติ วุเตฺต ‘‘สจฺจ เมนํ มํทิสาน กปฺป รุกฺขาปิ อวเกสิโน ชายนฺตีติ หา หโตสฺมิ กิมหํ กโรมี’’ติ วิสาท ทินฺนยโน ทุมฺมุโข โทมนสฺสปฺปโตฺต อปฺปฏิหาโน อฏฺฐาสิฯ

๖๔. อถ ตสฺส นริณฺทสฺส กรุณาภูยสิ ตหิํ ชายมานา มโนตสฺส วิรตฺยา วฺยากุลํ อกาสิฯ อถ ราชา เอวํ ปริ วิตเกฺกสิฯ

๖๕. นานุสฺสรามิ วต ยาจิตุ มาคตานํ,
อิจฺฉาวิฆาต ปริตาป หตชฺชุตีติ;
เหมนฺต นิพฺพหิมมารุต นิสฺสิรีก,
ปเงฺกรุเภหิ สทิสานิ มุขานิ ชาตุฯ

๖๖. เอตสฺส รกฺขสฺส ปเรสํ ทุกฺขมา ปาทยิตุํ น กทาจิ สกฺกา, อหญฺจ อชฺฌตฺติก ทานํ กทาทสฺสามิติ ปเตฺถมิ, ตทิทํ ปตฺตกกาลํ ชาตํ, สก สรีรสฺส อหเมว อิสฺสโร, มม มํสโลหิเตน เอตํ สนฺตปฺปยามีติ กต นิจฺฉโย อมเจฺจ อามเนฺตตฺวา เอวมาหฯ

๖๗. อิมํ สรตฺตํ ปิยิตํ สรีรํ,
ธาเรมิ โลกสฺส หิตตฺถ เมว;
อชฺชาติเถยฺยตฺต มุเปติ ตเญฺจ,
อโต ปรํ กิํ ปิย มตฺถิ มยฺหํฯ

อมจฺจา เอวมาหํสุ เอกสฺส รกฺขสฺส อตฺถาย สกล โลกํ อนาถิกตฺตุ มิจฺฉโต โกยํ ธมฺม มโคฺค เทวสฺส อถ ราชา เอวมาหฯ

๖๘. นิโจฺจ ปโหคสฺส ธนสฺส จาปิ,
น ยาจเก ทฎฺฐุ มหํ ลภามิ;
เอวํ วิธํ อตฺถิ ชนนฺตุ ลทฺธุํ,
น เทวตา ราธนายปิ สกฺกาฯ

๖๙. อเปถ ตุเมฺห น เม ทานนฺตรายํ กโรถา’ติ อาหฯ อถ อมจฺจา ยทิจายํ นิจฺฉโย อปริจฺจชนีโย อเมฺหสุ เอเกก เมว ทิเน ทิเน รกฺขสฺส พลิกมฺมาย โหตูติ อาหํสุฯ อถ ราชา ‘‘อห เมว ชีวโนฺต เอวํ นานาชานิสฺสามิ’’ติ สลฺลกฺขตฺตํ สีฆํ เอตฺถ อาเนหีติ สํวิธหิฯ อถ ตตฺถ สมาคตา สเพฺพ ชนา ตํ ปวตฺติํ สุตฺวา ตสฺส คุเณ อนุรตฺตา โสเกน กมฺปมานา ตหิํ ปติฎฺฐิเตน ปฎิเฆน อติ กุทฺธา วิสุํ วิสุํ เอวมาหํสุฯ

๗๐. เอโส รกฺขโส สีสเจฺฉทมรหติติ เกจิ, กาล เมฆ สทิส เมตสฺส มหา สรีรํ อเนก สตานํ สรานํ ตุณิรภาวํ เนตุมรหตีติ เกจิ, อเนเกสํ เขปน สตฺถานํ ลกฺขภาวํ มุปเนตุํ ยุตฺตมิติ จ ปเร, อสิกทลิกีลาย วโชฺฌยมิติ อโญฺญ เตลโจเลน เวเฐตฺวา มหตา ปาวเกน อุชฺชาเลตฺวา ทหิตโพฺพยมิติ อปเร, อิทํ สพฺพํ ราชานานุ ชานาติฯ อิมํ อสปฺปุริสํ ชีวคาหํ คเหตฺวา รชฺชูหิ คุฬิปิณฺฑเวฐนํ เวเฐตฺวา พนฺธนาคาเร ปกฺขิปิ ตพฺพนฺติ อเญฺญ เอวเมวํ ตตฺถ พหุธา กเถนฺตานํ กฎุกตรํ วธวิธานํ ยโกฺข สุตฺวา ตสิโต มิลิตกฺขมตเทโห วิย นิจฺจโลว ฐิโต, อถ โส ราชา ‘‘เอหิ สเข รกฺขส! มโหปการ กรณ ภูต!

๗๑. เทยฺยญฺจ ทานปฺปวนญฺจจิตฺตํ,
อตฺถิ ตฺวํ โลหิต มํสกามี;
สเมตุ เมตํ หิตาย ทุราปํ,
มโน รโถ สิชฺฌตุ โน อุภินฺนนฺติฯ

วตฺวา ‘‘มม สรีรโต ทียมานํ ชีวมํสํ ชีวรุธิรญฺจ มยิ อนุคฺคเหน สมฺปฎิจฺฉา’ติ รกฺขสฺส วตฺวา สลฺลกฺตตาภิมุขํ ทกฺขิณพาหุํ ปสาเรสิ มํสกตฺตนายฯ

๗๒. อถ โส ยโกฺข อุโภ กเณฺณ ปิธาย สนฺตํ ปาปํ ปฎิหตมมํคลํ รโญฺญ โสตฺถิ ภวตุ, กิมิทมาปติตํ มหตา เม ปาป วิปาเกน ชีวตุ มิจฺฉโต วิสโภชนมิจฺจ, อาตปติลนฺตสฺส ทาวคฺคิ ปริเกฺขโป วิย จ ยทิ อีทิโส เม สํกปฺป มหาราเช สมฺโภฺช เยยฺย เทว ทโณฺฑ เม สิรสิ อทฺธา ปตตูติ, โลกปาลาปิ เม สีสํ ฉิณฺทนฺติ นาห เมวํ วิธมปราธํ กริสฺสามี’ติ น สมฺปฎิจฺฉิ,

๗๓. อถ ราชา เตน หิ ยกฺข! ‘‘กิํ เต มยา กาตพฺพนฺตี’ติ อาหฯ อถ โส รกฺขโส มหาชนานํ วธ วิธาเนน รโญฺญ อานาย จ ภีโต สนฺตโตฺต ‘‘เทว! นาห มญฺญํ ปตฺถยามิ กินฺตุ อิโตปฺปภูติ ราชารเหน โภชเนน คาเม คาเม อุปหารพลิํ ลทฺธุกาโมมฺหิ’ติ อาห อถ ราชา ‘‘เอวํ กโรนฺตุ รฎฺฐวาสิโน’’ติ นคเรว สกล รเฎฺฐ จ เภริํ จราเปตฺวา ปานาติปาต วิรมณาย โอวทิตฺวา นํ ยกฺขํ อุโยฺยเชสิฯ

อิติ รตฺตกฺขิทมน ปริเจฺฉโท ฉโฎฺฐฯ

อถ กทาจิ วสฺสาธิกตานํ เทวตานํ ปมาเทน อวคฺคโห ปาตฺรโหสิฯ

๗๔. นิทาฆเวเคน รวิ ปตาปิ,
อุณฺหาภิตตฺตา ปจโน พโร จ;
ชราตุเรวาสิสิรา ธรา จ,
ปิวึสุ เต สพฺพธิ สพฺพิม มฺพุฯ

๗๕. อเนตาภุสฺเณหน วิปจฺจมาน,
สนีสฺสนเมภาหริเตว วาฏี;
ติพฺพาตปกฺกตฺตวนนฺตราชี,
รุนากุลา ขายติ วีริกานํฯ

๗๖. วสฺสานกาเลปิ ปภากรสฺส,
ปตาปสนฺตาปิตมนฺตลิกฺขํ;
สมาจิตํ ปณฺฑรวาริเทหิ,
สวณฺทนาเลปมิวาติโรจีฯ

๗๗. เอวํ มหตา คิมฺหวิปฺผุรเณน นทีตฬากโสพฺภาทีสุ สิกตากทฺทมาวเสสํ โสสิเตสุ เกทาเรสุ มต สเสฺสสุ พหุธา เอฬิตภูมิภาเคสุ สลิลภาเวน กิลเนฺตสุ มิคปกฺขิสุ ตํ ปวตฺตึ สุตฺวา ราช กรุณาย กมฺปิตหทโย อฏฺฐงฺคสีลํ สมาทิยิตฺวา มหาเจติยงฺคณมาคมฺม ยาว เทโว สพฺพตฺถ วิตฺถ ตาหิ สลิลธาราหิ สกล ลงฺกาทีปํ ปีเนโนฺต วสฺสํ วสฺสิตฺวา มหตา อุทกปฺปวาเหน มํ น ปฺลวยิสฺสติ มรมาโนปิ ตาว น อุฏฺฐหิสฺสามีติ ทฬฺหตรํ อธิฏฺฐาย ตตฺถ สิลาปตฺถเร สยิฯ

๗๘. ตํขเณ ตสฺส รเญฺญ ธมฺมเตเชน จกิตานํ คุณปฺปพเณฺธน จ ปสนฺตานํ เทวนาคยกฺขานํ อานุภาเวน สมนฺตโต วสฺสวลาหกา อุฏฺฐหึสุ ตถา หิฯ

๗๙. ทีฆามินนฺตาว ทิสาปยามํ,
วิตฺถารยนฺตาว ตมํ สิขาหี;
ฉายา คิรีนํ วิย กาฬเมฆาฯ

๘๐. คมฺภีรธีรตฺถนิตา ปโยทา,
ตหึ ตหึ วสฺสิตุมารภึสุ;
สมุนฺนทตฺตา สิขิโน กลาปํ,
สณฺธารยุํ ชตฺตมิจฺจฺตมงฺเคฯ

๘๑. มุตฺตากลาปา วิย เตหิ มุตฺตา,
ลมฺพึสุ ธารา ปสมึสุ เรณุ;
คโณฺธ สุโภ เมทินิยาวจาร,
วิตณฺญมาโน ชลทานิเลนฯ

๘๒. ชุตีหิ ชมฺพุนทปิปฺผราหิ,
มุหุํ ทิสเนฺต อนุร ชยนฺติ;
เมฆสฺสนาฬิตฺริยานุยาตา,
วิชฺชุลฺลตา นจฺจมิวาจริสุฯ

๘๓. โกเธน รตฺตา วิย ตมฺพวณฺณา,
นินาทวโนฺต ชยปีติยาว;
คเวสมานา วิย คิมฺหเวรึ,
วฺยาปึสุ สพฺพตฺถ ตทา มโหฆาฯ

๘๔. เอวํวิเธ วเสฺส ปวเตฺตสิ ราชา นมํ มโหโฆ อุปฺปิลาปธีติ น อุฏฺฐาสิเยว อถ อมจฺจา เจติยงฺคเณ ชลนิคฺคมปณาลิโย ถเกเสํ อโนฺต สมฺปุณฺณวาริปูโร ราชานํ อุปฺปิลาเปสิฯ อถ โส อุฏฺฐาย เจติยสฺส มหุสฺสวา วิธาย ราชภวนเมว คโตฯ

๘๕. ตโต อทเณฺฑน อสเตฺถน รชฺชมนุสาสโต รโญฺญ อจฺจนฺตมฺทฺรมานสตฺตํ วิทิตฺวา อุนฺนฟ้า เกจิ มนุสฺสา คามวิโลปาทิกํ อาจรนฺตา โจรา อเหสุํ ตํ สุตฺวา ราชา เต โจเร ชีวคาหํ คาหาเปตฺวา พณฺธนาคาเร ขิปิตฺวา รหสิ เตสํ รตนหิรญฺญาทิกํ ทตฺวา มา เอวํ กโรถาติ โอว ทิตฺวา ปลาเปตฺวา รตฺติยํ อามกสุสานโต ฉวรูเป อาเนตฺวา โจรหิํสกาเรโนฺต วิย อคฺคินา อุตฺ ตาเปตฺวา นครโต พหิ ขิปาเปสิ เอวํ โจรภยทฺว อปเนตฺวา เอกทา เอวํ จิเนฺตสิฯ

๘๖. กิมเนน รชฺชวิภเวน, อินฺทํ ปริปุณฺณํ สโกสํ สปรชนํ สโหโรธํ สามจฺจํ สขวาหนํ รชฺชํ กสฺสจิ ทานรูเปน ทตฺวา วนํ ปวิสิตฺวา สีลํ สมาทาย กายวิเวกํ จิตฺตวิเวกทฺว สมฺปาเทตุํ วฎฺฎตีติ อภินิกฺขมเน รติํ ชเนสิฯ ตทา โคฐาภโยปิ เอวรูปํ ปาปวิตกฺกํ อุปฺปาเทสิฯ เอส ราชา ธมฺมิโก สทาจารกุสโล ปติทิวสํ วีธียมาเนหิ ทสวิธกุสลกเมฺมหิ อายุสํขาโรปิสฺส วฑฺฒติ อุป ปีฬกมฺมานิจ ทูรมปยนฺติฯ ตโตเยว จิรตรํ ชีวิสฺสติ เอตสฺส อจฺจเยน กทาหํ รชฺชํ ลภิสฺสามิ รชฺชํ ปตฺวาปิ วฑฺฒตโร อาหํ ยุวชนเสวนียํ วิสยสุขํ กถมนุภวิสฺสามิ สีฆมิมํ อิโต ปลาเปตฺวา รเชฺช ปติฐหิสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา พหุํ สารธนมาทาย อุตฺตรทฺวารโต นิกฺขมิตฺวา ปุพฺพโจเร สนฺ นิปาเตตฺวา พลกายํ คเหตฺวา อาคมฺม นครทฺวารํ คณฺหิ ตํ ปวตฺติํ สุตฺวา ราชา ‘‘รชฺชํ กสฺส จิทตฺวา อภินิกฺขมนํ กริสฺสามิติ กตสนฺนิฎฺฐานสฺส มม อยํ เกนจิ เทวานุภาเวน สนฺนิธาปิโต มเญฺญ อมจฺจา มยํ อนนฺมตาปิ ปุรายุชฺฌิตฺมาร ภนฺติ เอวํ สติ มํ นิสฺสาย อุภยปกฺขคตสฺส มหา ชนสฺส วิปุลํ ทุกฺขํ ‘‘ภวิสฺสติ กิมเนน รเชฺชน ผลํ รชฺชํ ตเสฺสว ทินฺนํ โหตุ’’ติ วตฺวา กํจิ อชานา เปตฺวา ปริสฺสาวนมตฺตํ คเหตฺวา ทุลฺลกฺขิยมานเวโส ทกฺขิณทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา มลยเทสํ คจฺฉโนฺต

๘๗. สทาสนฺตุฎฺฐจิตฺตานํ สกฺกา สพฺพตฺถ ชีวิตุ;
กุตฺร นาม น วิชฺชนฺติ ผลมูลชลฺลายาฯ

๘๘. อิติ จินฺตยโนฺต กเมน คนฺตฺวา หตฺถวนคลฺลํ นาม มหนฺตํ อรญฺญายนฺตํ ปาวิสิ, อวิร ลปวาลกุสุมผลสํชนฺนวิสาลสาขามณฺฑเลหิ อุจฺจาวเจหิ ปนสฺสหการกปิตฺถ ติมฺพรุชมฺพิรชมฺ พุวิภิต กามลก ภรีต กติรีฎกสาลสรลวกุล ปุนฺนาค นาคกนฺทมฺพกาโสก นีปจมฺปก ภินฺตาล ตาลปฺปฎูติหิ วิวิธตรุคเณหิ สมากิณฺณํ วิปุลวิมลสิลุจฺจยปริยปริยนฺตสงฺหตนทีสเมฺภทติ โตฺถปสํกนฺต วิวิธมิคยุถวิหควคฺคนิเสวิตํ มเหสกฺข เทวตาธิคฺคหีตํ นณฺทนวนกมนียํ สุฟ้ภมูล ผลสลิล สุโขปโภครมณีย ตํ มหา กานนํ โอโลเกตฺวา อิทํ เม ตโปวนํ ภวิตุมรหตีติ กตาลโย กายวิเวกจิตฺตวิเวกานํ ลาเภน เอกคฺคมานโส เมตฺตาวิหารมนุยฺชโนฺตวณฺญชีวิกาย สํชนิตส โนฺตสวิปฺผรณปีนีตกาโย วาสํ กเปฺปติฯ

อิติ อภินิกฺขมนปริเจฺฉโท สตฺตโมฯ

๘๙. โคฐาภโยปิ รชฺชํ ปตฺวา กติปาหจฺจเยน ‘‘มม จณฺฑตาย วีรโตฺต ปชาวโคฺค มนํ ป วิฏฺฐํ สงฺฆโพธึ อาเนตฺวา รชฺชํ กาเรตุํ กทาจิ อุสฺสหตี’’ติ สํชาตปริสโงฺก ตํ มาราเปตุํ วฏฺฏตีติ อภิสณฺธาย ‘‘สงฺฆโพธิรโญฺญ โย สีสํ อาเนสฺสติ ตสฺส สหสฺสํ ปาริโตสิกธนนฺติ นคเร เภรึ จราเปสิฯ ตโต มลยเทสสิโก โกจิ ทุคฺคตปุริโส อตฺตโน กเจฺจน ปุฏภตฺต อาทาย วน มเคฺคน คจฺฉโนฺต โภชน เวลาย โสณฺฑิสมีเป นิสินฺนํ สงฺฆโพธิราชานํ ทิสฺวา ตสฺส อากเปฺปน ป สนฺนหทโย ภเตฺตน ตํ นิมเนฺตสิ ราชา ตํ นสมฺปฏิจฺฉิฯ โส ปุริโสนาหํ นิหีน ชาติยํ ชาโต น ปาณวธํ ชิวิกาย ชีวโนฺต เกวโฏฺฏ วา ลุทฺทโก วา ภวามิ อถ โก อุตฺตม วเณฺณหิ ปริโภคารเห วํเส สญฺชาโตมฺหิ มม สนฺตกมิทํ ภตฺตํ โภตฺตุมรภติ กลฺลฺยาณ ธมฺมิโกติ ตํ ปุนปฺปุน ยาจิฯ อถ ราชา

๙๐. ฉายย เคหํ สาธาย เสยฺยํ วตฺถํ ตเจนจ;
อสนํ ถลปเตฺตหิ สาเธนฺติ ตรโว มมฯ

๙๑. เอวํ สมฺปนฺน โภคสฺส น ตณฺหา ปรสนฺตเก;
ตว ชจฺจาทิมุทฺทิสฺส ครหา มม น วิชฺชตีติฯ

วตฺวา น อิจฺฉิ เอวฯ

๙๒. อถ โส ปุริโส ภูมิยํ นิปชฺชนมสฺสมาโน นิพนฺธิตฺว ยาจิฯ ตโต ตสฺส นิพณฺธนํ นิวาเร ตุมสโกฺกโนฺต สคารวํ โสปจารํ ทียมานํ ภตฺตญฺจ สกปรีสฺสาวนปรีปุตปานียญฺจา ปริภุญฺชิตฺวา หตฺถมุขโธวเนน ปริสมตฺต ภตฺต กิโจฺจ อโนฺนหํ กตุปกาโร กีทิสมสฺส ปจฺจุปการํ กริสฺสามิติ จินฺตยโนฺตว ตํ อภิมุขีกริย ‘‘อนุราธปุเร กา ปวตฺตี’’ติ ปุจฺฉิ, อถ โส ปุริโส ปุพฺพราชานํ ปลา เปตฺวา โคฐาภโย นาม ราชา รเชฺชปติฏฺฐหิตฺวา สิริ สงฺฆโพธิรโญฺญ โย สีสํ อาทาย ทเสฺสติ ตสฺห สหสฺสํ ปาริโตสิกธนนฺติ นคเร เภรึ จราเปสิ กิราติ สุยติ’’ติฯ

ตสฺส วจน สมนนฺตรเมว ตุฏฺฐปหฏฺฐหทโย มม สหสฺสารหสีสทาเนน อิทานิ เอตสฺส ปจฺจุปกาโร กโต ภวิสฺสติ อชฺฌตฺติกทานตฺตา ทานปารมิตาว โกฏิปฺปตฺตา ภวิสฺสติ อิทญฺจ วตเร-

๙๓. น ปุติ ปุคีผลมตฺตกมฺปิ,
อคฺฆนฺติ สีสานิ จิฉิวิตานํ;
สีสนฺตุ เม วตฺตติ โพธิยา จ,
ธนสฺส ลาภาย จ อทฺธิกสฺสฯ

อปิ จฯ

๙๔. นาฬิวนเสฺสว รุชากรสฺส,
ปุติปฺปธานสฺส กเลพรสฺส;
ทุกฺขนฺนุภุต ปฏิชคฺคเนฺน,
สทตฺถโยคา สผลํ กโรมีติ-

จิเนฺตตฺวา กตติจฺฉโย ‘‘โภ ปุริส โสภํ ปิรี สิริสงฺฆโพธิ ราชานาม, มม สีสํ คเหตฺวา คนฺตฺวา รโญฺญ ทเสฺสหี’’ติ อาหฯ โส ตํ สุตฺวา ‘‘เทว นาหเมวํ วิธํ มหาปาตก กมฺมํ อาวชิสฺสาม ภายามิ’’ติ อาหฯ

๙๕. อถ ราชา ‘‘มา ภายิ กหาปณสฺคสฺสลาภาย อหเมว เต อุปาสํ กริสฺสามิ เกวลํ ตฺวํ มยา วุตฺตนิยาเมว ปฏิปชฺชา’’ติ วตฺวา สหสฺสลาภคิเทฺธน เตน ปถิกปุริเสน อธิวาสิเต สีสเจฺฉทาย สตฺถํ อลภมาโน ธมฺมาธิฏฺฐานเตช สา สีสํ สณฺธิโต วิสุํ กริตฺวา ทสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา ปลฺลงฺกํ สุณฺถิรํ พณฺธิตฺวา มเมทํ สีสทานํ สพฺพญฺญุตญาณ ปฏิลาภาย ปจฺจโย ภวตูติ โสมนสฺสปุพฺพกํปตฺถนํ กตฺวา ตํ ปุริสํ อตฺตโน สมีปํ อามเนฺตสิฯ โส อธิกปุริโส ปุเพฺพ อทิฏฺฐาสุตปุพฺพ ทุกฺกรกมฺม ทินฺนํ สีสํ คเหตฺวา อนุราธปุรํ คนฺตฺวา ทิเสฺสมิ โกตํ สณฺชานาติ โกตํ สทฺทหิสฺสตีติ, อถ โส โคฐาภโย สเจ เตน สทฺทหิสฺสติ อหเวตฺถ สกฺขิหุตฺวา สหสฺสํ ทาเปสฺสามิ ตยาตุตตฺถ เอวํ กตฺตพฺพ’’นฺติ ปฏิปชฺชิตพฺพา กรํ อุปทิสิตฺวา เอหิสปฺปุริส มฺม สนฺติเก มฺพณโต หุตฺวา อุภยรุตฺถลานํ เอกีกรณวเสน อณฺชลึ กตฺวา พาหุํ ปสาเรหีติ วตฺวาอุโภสุ ปเสฺสสุ นีลมณฺญาสมณฺญานํ นาลินํ อุชุภาวาปาทเนน กณฺฌนาพํ สมฺมา ฐเปตฺวา สลิลปริสฺสาวเนฺน สีสสณฺธึ ชล เลขาย ปริจฺฉณฺทิตฺวา สเกน ทกฺขิณ หตฺถมุฏฺฐินา จุลาพทฺธํ ทฬฺหํ คณฺหิตฺวา ยาว มม สีรํ อาทาย อทฺธิกํ ปุริสสฺส หเตฺถ สมเปฺปมิ ตาว มม จิตฺตกิริย วาโย ธาตุเวโค อวิจฺฉิโนฺน ปวตฺตตูติ อธิฏฺฐาย จุฬาพทฺธํ อุทฺธาภิมุขํ อุกฺขิปิฯ ตาวเทว สีสพโณฺธ ปุถุภูโต หุตฺวา เตน ทกฺขิณ หตฺถ มุฏฺฐินาคหิโตเยว ปคฺฆรนฺติยา โลหิตธาราย สทฺธิ อทฺธิกสฺสหตฺถตาเล ปติฏฺฐาสิ, ตสฺมิํเยว ขเณ วนาธิวตฺถา เทวตา สาธุวาทมุขรา ปุปฺผวสฺสํ วสฺสาเปตฺวา สีสสฺส อารกฺขํ คณฺหิํสุฯ

๙๖. สํสตฺตรตฺต กลเล ทฺธิกปาณิเขเตฺตต,
นิกฺขิตฺต สีส วรพีช สมุพฺภวาย;
เอตสฺส ทานมย ปารมิตาลตาย,
สพฺพญฺญุตา ผลรโส ชนตํ ธิโนตุํฯ

๙๗. อถ โส อทฺธิกปุริโส สุคณฺธวน กุสุม มาลาหิ ตํ สีสํ อลํกริตฺวา ปุคกฺหุลิกาปุเฏ ปกฺขิปิตฺวา สีฆคติ เวเคน อนุราธปุรํ คนฺตฺวา โคฐาภยสฺส ทเสฺสสิ, โส ตํ ทิสฺวา สณฺชนิตุ มสโกฺกนฺต สํสยปฺปโตฺต อฏฺฐาสิฯ อถ อทฺธิกปุริโส รณฺญา วุตฺตวิธิ มนุสฺสรนฺต ตํ สีสํ คเหตฺวา อากาเส ขิปิตฺวา ‘‘สามิ! สิริสงฺฆโพธิมหาราช! ตฺว เมตฺถ เม สกฺขิภวา’’ติ อณฺชลิมฺปคฺคเหตฺวา อากาส มุทฺทิกฺขมาโน ยาจิ, อถ ตํ เทวตาธิคฺคหิตํ สีสํ นิราลเมฺพ อมฺพเร ลทฺธ ปติฏฺฐํ โคฐาภยสฺส อภิมุขํ หุตฺวาฯ

๙๘. ราชา หเมว สุหโท สิริสงฺฆโพธิ,
สีสปฺปทาน วิธินาสฺมิ สมิทฺธิจิโตฺต;
ตฺวํ จาสิ รชฺช สิริลาภ สุเขน เทว,
เอโสว โหตุ ปฏิปนฺน สหสฺสลาโภ’ติ อาหฯ

๙๙. ตํ สุตฺวา โคฐาภโย สามโจฺจ วิมฺภีตหทโย สีหาสนํ สเชฺชตฺวา อุปริ เสตจฺฉตฺตํ การตฺวา อิธ เทว! โอตราติ ยาจิตฺวา ตตฺถ โอติณฺณํ ตํ สีสํ นานาวิธาหิ ปูชาหิ อาราเธตฺวา นมสฺสมาโน ขมาเปตฺวา มหตา มเหน อาฬาหนกิจฺจํ กาเรตฺวา องิกํ กหาปณสหเสฺสน โตเสตฺวา อุโยฺยเชสิฯ

อิติ อชฺฌตฺติกทาน ปริเจฺฉโท อฏฺฐโมฯ

๑๐๐. สิริสงฺฆโพธิ รโญฺญ มเหสี ปน รโญฺญ ปลาตภาวํ ญตฺวา ‘‘อหญฺจ ตํ อนุพฺพชามิ’’ติ อณฺญตร เวเสน ทกฺขิณทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา มคฺคํ อชานนฺนิ อุชุกมคฺคํ ปหาย ตํ ตํ คามํ

ปวิสิตฺวา สามิกํ อปสฺสนฺตี ภเยน สาลินฺตาย จ ปจฺฉิตฺมฺปิ อสหมานา มลย เทส เมว คโตติ จิ เนฺตตฺวา วงฺกมเคคน คจฺฉนฺตี โกมลตาย สีฆํ คนฺตุมสโกฺกนฺติ กาลํ ยาเปตฺวา ตสฺส อรญฺญาย ตนสฺส สมีปคามสฺมึ รโญฺญสิสทานปฺปวตฺตึ สุตฺวา ‘‘สา หํ วรากี ทสฺสนมตฺตมฺปิ นาลตฺถ’’นฺติ โสก ปริปุณฺณหทยา ตเมว วนสณฺฑํ อธิรุยฺห ภตฺตุโน กเลพรํ วิจินนฺตี สมีปคาเมสุ มหชนํ ปุจฺฉนฺติ อวนฺทินสงิเกตตฺตา ตตฺถ ตตฺถ วิจรนฺตี สมีปคามวาสิโน พาลกา โคปาลกา กฎฺฐภา ริกา อิตฺถิโย จ เอติสฺสา วิลาปํ สุตฺวา กมฺปิต หทยา ตาย สทฺธึ วิจรนฺตีฯ สา เอวํ จิลูปมานา ภีมิยํ สุปฺปฺผิตํ วิมลวาลุกํ วนคุมฺพํ ทิสฺวา ตตฺถ นิปติตฺวา ภูมิยํ ปริวนฺตมานา อติกรุณํ วิลาปม กาสิ, โส ปเทโส อชฺชาปิ วิธวาจน’’นฺติ โวหารียติฯ

๑๐๑. สา มหตา โรทเนฺต โรทเนน ตํรตฺติํต เตฺถว เขเปตฺวา ปุน ทิวเส อิโต จิโต จ วิ จรนฺติ มหตา โสกคฺคินา ฑยฺหมานา สนฺตาปํ อธิวาเสตุํ อสโกฺกนฺติ เอกสฺมึ ขุทฺทก ชลาสเย นิปติตฺวา นิมฺคฺคํเยว มุจฺฉาเวเคน เทว ตโย มุหุเตฺต อติวาเหตฺวา อุปลทฺธปฏิโพธา ปริฬาหํ นิพฺพาเปสิ, ตํ ฐานเมตรหิ จ ‘‘นิพฺพาณ โปกฺขรณี’’ติ จ สมญฺญํ อลภิฯ

๑๐๒. ตโต อุฏฺฐหิตฺวา อนฺภูมึ อนุรุกฺขํ อนุสิลา ตลํ คเวสมานา โสณฺฑิ สมีเป สยมานํ เทวตาธิคฺคเหน สิคาลาทีหอนุปหตํ สุกฺขํ กวณฺธรูปํ ทิสฺวา โสกเวค ผลิปตเนว หทเยน ทฬฺหตรํ ตํ อลิํคิตฺวา สยิ, ตาว โภเน เวกเลฺลน ทุราคมเนน ตตฺถ ตตฺถ นิปติต สรีร ฆาเตน จ นิลนฺต รูปา มุจฺฉา สมกาลเมว กาลมกาสิฯ

๑๐๓. สมีปคาม วาสิโน สนฺนิปติตฺวา มุทฺธาภิ สิตฺตสฺส รโญฺญ จ มเหสิยา จ สรีรํ อมฺหา ทิเสหิ ผุสิตุญฺจ น โยคฺคํ, วตฺตมานสฺส รโญฺญ อนิเวทยิตฺวา อาฬาหน กิจฺจํ กาตุมฺปิ น ยุตฺตนฺ ติ สมฺมเนตตฺวา วสฺสาตป นิวารณาย กุฎึ กตฺวา ติรจฺฉานปฺปเวสนิเสธาย วติญฺจ กตฺวา ปกฺกมึ สุฯ

๑๐๔. โคฐาภโย สิริสงฺฆโพธิราชสฺส อนญฺญ สาธารณ คุณปฺปพณฺธํ อนุสฺสรโนฺต ทห รกาลโต ปฎฺฐาย วตฺถุตฺตย สรณปรายณตํ นิจฺจํ สีลรกฺขณํ สุคตาคม วิจิกฺขณตฺตํ สกลกลาโก สลฺลํ รเชฺช อนตฺถิกตํ ทานโสณฺฑ ตํ รกฺขสทมนาทิกํ ทุกฺกรจริตกญฺจ ตสฺส นาม สเจตนสฺส น ปิติมาวหติ วิเสสโต ‘‘อทฺธิกทุคฺคตสฺส สหสฺส ลาภาย สหเตฺถน สีสํ กณฺฐนาลโต อุทฺธริตฺ วา ทานํ สีสสฺสาปิ นิราลเมฺพ อากาเส อวฏฺฐานํวฺยตฺตตราย คิราย สาธิปฺปายเญฺจตํ นิเวท นเญฺจติ อจฺฉริยํ อพฺภุตํ อธิฏฺฐปุพฺพํ อสฺสุต ปุพฺพญฺจ นิมฺมลจริตํ มม มหาปราธกลงิเก เนว สทฺธึ จิรกาลํ ปวตฺตีสฺสติ, อโห อหํ สุจิรฏฺฐายินา อีทิเสน อกิตฺตีสเทฺทน สาธุหิ นิณฺทนิโย ภ วิสฺสามิ วิเสสโต ปน นิจฺจกาลํ กลฺยาณ มิตฺตภูตสฺส อีทิสสฺส มหานุภาวสฺส อนปเรธสฺส มหา ปุริสสฺส รชฺชํ อจฺฉิณฺทิตฺวา วธํ กาเรสึ อญฺญทตฺถุ มิตฺตทุภิกเมฺมน อหํ ปฬิเวฐิโต ภวิสฺสามิ’’ติ จิเนฺตโตฺตเยว ภยสนฺตา เปหิ นิกฺขนฺต เสโท ปเวธมาโน กถมิทิสา มหาปาปา โมเจสฺสามีติ อุป ปริกฺขีฯ

๑๐๕. อถ ตสฺส ทณฺฑกมฺมสฺส กรณวเสน อุฬารํ ตรํ กุสลกมฺมํ กาตพฺพนฺติ ปฏิภายิฯ อถ โส อมเจฺจ สนฺนิปาเตตฺวา เตหิ สทฺธึ สมฺมเนฺตตฺวา กต นิจฺฉโย มหา สเงฺฆเนว ตเถว อนุ สิโฏฺฐ มหตา พลกาเยน สทฺธึ คนฺตฺวา ตสฺส อรญฺญายตนสฺส อวิทูเร เสนาสนฺนิเวสํ กาเรตฺวา ตสฺส มหาปุริสสฺส ทุกฺกรปทาน สกฺขีภูตํ ปุญฺญฏฺฐานํ สยเมว คนฺตฺวา โสณฺฑิกา สมีเป อนุรูป ฏฺฐานํ สลฺลเกฺขตฺวา อตฺตโน ราชานุภาวํ ทเสฺสโนฺต อาฬาหนฏฺฐานํ เทวนครมิว อลงฺการา เปตฺวา เกวเลหิ มหเนฺตหิ จณฺทนทารุหิ อุจฺจตรํ จิตกํ กาเรตฺวา ภาเรน ปมาเณน จ รโญฺญ สี สสทิสํ ชโมฺพนทกนเกหิ สกณฺฐ นาฬํ สีสาการํ สิปฺปีหิ กาเรตฺวา กวณฺธรูเป สงฺฆฏิตฺวา วิวิธ

รตน สมุชฺชลํ สุวณฺณกิรีฏํ ปิลนฺธาเปตฺวา มเหสิญฺจ ตเถว อลํกริตฺวา เต อุโภปิ กาฬิกวตฺถสทิเสหิ มหคฺฆ ทุกุเลหิ อจฺฉาเทตฺวา อเนกรตนขจิตํ สุวณฺณสยนํ อาโรเปตฺวา จณฺฑน จิตกมตฺถเก ฐเปตฺวา ปริสุทฺธโชติ ปาวกํ ชาเลตฺวา อเนก ขตฺติยกุมารปริวาริโต สย เมว ตตฺถ ฐตฺวา อเนกสปฺปิฆฏสเตหิ สิญฺจิตฺวา อาฬาหน มหุสฺสวํ กาเรสิฯ

๑๐๖. ตเถว ทุติย ทิวเสปิ มหตา ชเณน อาฬาหนํ นิพฺพาเปตฺวา ตสฺมึ ฐเน เจติย ภวนํ วฏฺฏุลากาเรตุํ วฏฺฏตีติ จิเนฺตตฺวา อมจฺจ อามเนฺตตฺวา เอตรหิ อเนกภูมิกํ อติวิสาลํ กนกมย วฏฺฏุลฆรํ กาเรตุํ สกตา อายติ ปริหารกานํ อภาเวน นปฺปวตฺตติ รฏฺฐวิเลปกาปิ สุวณฺณโลเภน นาเสนฺติ ตสฺมา อโลหนียํ สุขปริหารารหํ ปมาณยุตฺตํ วฏฺฏุลฆรญฺจ เจติยญฺจ นจิรเสฺสว กาตุํ ยุตฺตนฺติ มเนฺตตฺวา มหาพลกายํ นิโยเชตฺวา วุตฺตนิยาเมเนว ทฺวิภุมกํ วฏฺฏุล ภวนํ นิมฺมาเปตฺวา ตสฺส อพฺภนฺตเร สุคตธาตุนิธานํ ปูชนียํ เจติยญฺจ การาเปตฺวา มหุสฺสทิวเส มหาสงฺฆสฺส ตํ ทเสฺสตฺวา ‘‘เอโส ภเนฺต สิริสงฺฆโพธิ มหาราชา ปุเพฺพ เอกจฺฉเตฺตน ลงฺกาตเล รชฺชํ กาเร สิ, อิทานิ มยา ตสฺส รโญฺญ เจติยรูปสฺส กิตฺติมย สรีรสฺส ฉตฺตาธิฉตฺตํ วิย ทฺวิภุมกํ วฏฺฏุลวิ มานํ กาเรตฺวา เจติยสีเส กิรีฏํ วิย กนกมยํ ถูปิกญฺจ โยเชตฺวา สเพฺพหิ เทวมนุเสฺสหิ มาน นี ยตํ จณฺฑนียตํว ปาปิโต’’ติ วตฺวา เจติยฆรสฺส อเนกานิ คามเกฺขตฺตานิ ปโรสหสฺสํ ปริวาร ชนํจ นิยาเทตฺวา ปพฺพตปาเท อเนกสตปาสาท ปริเวณจงฺกมน รตฺติฏฺฐาน ทิวาฏฺฐาน ธมฺม สาลาโคปุรปาการาทิ อวยวสหิเต วิวิเธ สงฺฆาราเม กาเรตฺวา ตตฺถ วสนฺตสฺส อเนกานิ สหสฺสสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิจฺจํ ปจฺจยลาภาย อเนกานิ สปริชนานิ คามเกฺขตฺตานิ ทตฺวา ‘‘มหา เลขรฏฺฐสฺส สมุสฺสิตธชายมาโน อยํ มหาวิหาโรลงฺกา ภูมิสามิกานํ ขตฺติย ชนานํ กุลธนภูโต สเพฺพหิ ขตฺติเยหิ อปริหาปนิย วิภโว นิจฺจํ ปาลนีโย’’ติ มหาชนกายสฺส มเชฺฌ ขตฺติย กุมา รานํ อาทิสิตฺวา อนุรุธปุรํ คโตปิ ตเสฺส จ ปาปกมฺมสฺส นิรากรนาย เตสุ เตสุ วิหาเรสุ มหนฺตา นิ ปุญฺญกมฺมานิ กาโรเปสิ, ตโตปฺปภูติ ลงฺกาธิปจฺจามุปคเต หิ ขตฺติเยหิ มหา มจฺจาทีหิ จ โส หตฺถวนคลฺลมหาวิหาโร อนุตฺตรตฺตรา ปฏิสงฺขรียมาโน อปริหีน ปริหาโร ปวตฺตตกิฯ

อิติ วฏฺฏุลวิมานุปฺปตฺติ ปริเจฺฉโท นวโมฯ

๑๐๗. อถาปเรน สมเยน กทาจิ กสฺมึ วิหาเร นิวสโต มหา ภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺตเร เกจิ มหาเถโร อโมฺภกาสิโก หุตฺวา อโนฺตวิหาเร เอกสฺมึ ปเทเส นิสิทิตฺวา ภาวนมนุยฺชโนฺต วิปสฺ สนํ วเฑฺฒตฺวา มหาเมทนิยา นิโคฺฆเสน อากาสํ ปูเรโนฺต อรหตฺตํ ปาปุณิฯ

๑๐๘. ตทา อุปติโสฺส นาม ราชา รชฺชํ กาเรโนฺต นิสีถสมเย ภยาวหํ ตํ ปถวิสทฺทํ สุตฺวา กึ วา เมภวิสฺสตีติ สนฺตาเปน นิทฺทํ อลภมาโน โสเกน สนฺตเปฺปติ, อถ ตํ เสตจฺฉตฺตา ธิวตฺถา เทวตา ‘‘มหายิ มหาราช! อิโต การณากิทฺวิเต อวมงฺคลํ นตฺถิ หตฺถวนคลฺลมหาวิหาเร เกจิ มหาเถโร อรหตฺตํ ปาปุณี’’ติ อาห, ตสฺส อรหตฺตปฺปตฺติกาเล ปถวินิโคฺคสสฺส การณํ กึตฺ วุ เตฺต โส เถโร ปุเพฺพ ปุญฺญกมฺมํ กเรโนฺต อากาเสน สทฺธึ ปถวึ อุนฺนาเทตฺวา อรหา ภเวยฺยนฺติ ปตฺถนํ ฐเปสิ ตสฺส ผลมิทนฺติ สมสฺสาเสสิฯ

๑๐๙. ตํ สุตฺวา ราชา อวเสสภิกฺขูนํ อรหตฺถปฺปตฺติโต วิสิฏฺฐตโร ตสฺส กิเลสวิชโยติ ป สนฺนหทโย ตํ มหาเถรํ นมสฺสิตฺวา ตสฺส อสวกฺขยสฺส มหุสฺสเว อาสนภูตํ ภุมิปฺปเทสทฺว ปา สาทกรณวเสน สมฺมานิสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา มหาพลกายมาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา ตสฺมึ ปเทเส ปญฺจภูมกํ มหาปาสํ กาเรตฺวา วิวิธ จิตฺตกเมฺมหิ สมลงฺการาเปตฺวา กนก ขจิต ตมฺพมย ปตฺถเรหิ ฉาเทตฺวา เทววิมานํ วิย สเชฺชตฺวา ตํ ขีณาสว มหาเตรํ สภิกฺขุสงฺฆํ ตตฺถ วาเสตฺวา จตูหิ ปจฺจเยหิ อุปฏฺฐาเปตฺวา สปริชนาติ คามเกฺขตฺตานิ ปาสาทสนฺติกานิ กตฺวา ปกฺกามิฯ

๑๑๐. ตโต ทีฆสฺส อทฺธุโน อจฺจเยน มลยเทสวาสิโน เกจิ โจรา เอกโต หุตฺวา คามวิโลปํ กตฺวา มหเนฺตน ธนลาเภนมตฺตา ธนํ ทตฺวา พลกายํ อุปฺปาเทตฺวา เยภุเยฺย เสริโน หุตฺวา มหนฺต มหเนฺต วิหาเรว วิลุมฺปนฺนา สุวณฺณปตฺตรจฺฉทนํ คณฺหนฺตา มหาปาสาทํ วิทฺธํสิตฺวา ปาตยึสุฯ

๑๑๑. ตทา โมคฺคลฺลาโน นาม ราชา รชฺชํ กาเรโนฺต ตํ ปวตฺตึ สุตฺวา เตสํ สนฺติเก จเร ปเสตฺวา ทานสามเภเทหิ อญฺญมญฺญํ ภิณฺทิ, เต โจรา ภิณฺทนฺตา อิตเรตเรหิ ยุชฺฌิตฺวา สยเมว ทุพฺพลา อเหสุํ, อถโส ราชา เต อสมเคฺค ญตฺวา อตฺตโน เสนํ คเหตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา เต วิสุํ วิสุํ คเหตฺวา นิคฺคยฺห รฏฺฐ อภยเภรึ จราเปตฺวา ชนปทํ สุปฺปติฏฺฐิตํ กตฺวา เตหิ อปวิทฺธวิหาเร ปากติเก กาเรตฺวา มหาปาสาทํ สุวณฺณ คณฺหนกาเล ปาเตสุํ ตี สุตฺวา ‘‘ปุเพฺพวิย สุวณฺณปตฺตเรหิ ฉาทิโต ปจฺฉาปิ อีทิสิ วิปตฺติชายิสฺสตี’’ติ ญตฺวา เตภูมกํ กาเรตฺวา ยถาปุเร ปาสาทํ นิมฺมาเปตฺวา มตฺติกา ปตฺถเรหิ ฉาเทตฺวา วฏฺฏุลภวนํ ปฏิสํขาเรตฺวา สพฺพสงฺฆารามญฺจ ปากติกํ กาเรตฺวา ปกฺกามิฯ

อิติ ปาสาทุปฺปตฺติ ปริเจฺฉโท ทสโมฯ

๑๑๒. อถ ลงฺกาลงฺการภูเตสุ วิสาลปุญฺญิทฺธิวิกฺกเมสุ รตนตฺตยมามเกสุ อเนเกสุ ลงฺกานาเถสุ กิตฺติปุญฺชาวเสเสสุ ชาเตสุ อเปตนีติมเคฺคสุ รชฺชปริปาโนจิตวิธานวิรหิเตสุ มุทฺธภูเกเสฺววามจฺจชเนสุจ เยภุเยฺยน อญฺญมญฺญํ วิรุเทฺธสุ วตฺตมาเนสุ ลงฺกาวาสีนํ ปุราภเตน เกนาปิ ทารุเณน ปาปกมฺมุนา นานาเทสวาสินี อวิทิตสตฺถุสมยา ปวิฏฺฐมิจฺฉาทิฏฺฐิคหณา ปจฺจตฺถิเสนา ชมฺพุทีปา อิธาคมฺม สกลลงฺกาทีปํ อเนกาตงฺก สงฺกุลมกาสิฯ

๑๑๓. ตทาตาย ปจฺจตฺถิเสนาย คาลฺหตรํ นิปฺปีฬิยมานา ราช ราช มหามตฺตาทโย อเนกสหสฺสชนกายา จ ภยวกิตหทยาสกตาณ คเวสิโน ชฑฺฑิตคามนิคมนครา ตตฺถ ตตฺถ คริทุคฺคาโท กิเจฺฉน วาสํ กเปฺปสุํ ตโต สุคตทสนธาตุรกฺขาธิกตา อุตฺตรมูฬวายิโน มหายตโย ทนฺตธาตุทฺว ปตฺตธาตุวรทฺว คเหตฺวา กุนฺนมลยาภิธานํ คิริทุคฺคํ ทุปฺปเวสํชนปทมุปาคมฺม ตตฺถาปิ ตมฺปฏิชคฺคิตุมสมตฺถา ภูมิยํ นิทหิตฺวา ยถากามํ คตาฯ

๑๑๔. ตโต ปุเพฺพ ชยมหาโพธิทุมิเณฺทน สห สกลชมฺพุทีปาธิปตินา ทินกรกุลติลเกน ธมฺมาโสกนริเณฺทน เปสิตานํ อตฺตนา สมาน โคตฺตานํ ราชปุตฺตานํ นตฺตปนฺนตาทิปรมฺปราคตสฺส วิชยมลฺลนราธิปสฺส โอรสปุโตฺต วิชยพาหุ นริณฺทา นาม ราชา สุจิณฺญาตพฺพสมยนฺตโร สตฺตสมาจิณฺณ สุนีติปโถ สมฺปนฺนพลวาหโน ชมฺพุโทฺทณึ นาม ปุรวรํมาเปตฺวา ตตฺถ วสโนฺต มหตา พลกาเยน กตสกลปจฺจตฺถิวิชโยกฺนฺต มลยภูมิปฺปเทสโต ภควโต ทนฺตธาตุภฏฺฏารกํ ปตฺตธาตุวรญฺจ อาหราเปตฺวา สุรสนฺทนสทิสมติวิโรจมานํ วิมานํ มาเปตฺวา ตสฺมึ ตํ ธาตุยุคฬํ นิเวเสตฺวา มหตา อุปหารวิธานา สาทรมุปฏฺฐหโนฺต ภควโต จตุราสีติธมฺมกฺขณฺธเน มหนฺตํ ปุรญฺญาปทานํ ชนยโนฺต ธมฺมิกสิริสงฺฆโพธิมหาราชสิโรทานาปทานสิทฺธก ขตฺตภุเต อเนกขีณาสวสหสฺส จรณรโชปริปูตมโนหรภูมิภาเค โคฐาภยมหาราเชน การิเต หตฺถวนคลฺลมหาวิหารมณฺฑนายมาเน วฏฺฏุลวิมาเนปุรา รฏฺฐ วิโลปาคตาย โจลเกรฬาทิกาย ติตฺถิยเสนายมหาเจติยํ อุทเร ภินฺนมเตฺต ชีวิเต วิย ธาตุภฏฺฏารเก อนฺตรหิเต หทยวตฺถุมํสมีว สุวณฺณรนฺตาทิกม ปหริตฺวา วิทฺธสฺตํ ปิณฺฑฺธารวิธีนา ปฏิสํวโรโนฺต ปุปฺผาธานตฺต ยโต ปฏฺฐาย สกฺกจฺจํ วินาเปตฺวา มหนฺตํ สุวณฺณ ถูปิกามภทฺว กาเรตฺวา สปริชนานิ คามเกฺขตฺตาทีนิ จ ทตฺวา ตตฺถ นิวสนฺตานํ ภิกฺขูนํ นิพทฺธทานวฏฺฏํ ปฏฺฐเปตฺวา ตํ หตฺถวนคลฺล มหา วิหารํ สพฺพถา สมิทฺธมกาสิฯ

๑๑๕. อถ ตสฺมึ ลงฺกานาเถ กิตฺติสิรีราวเสเส ชาเต ตสฺส ตฺชวโร ปรกฺกมภุโช นามราชา อมฺหากํ ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส โพธิมูเล นิสีทิตฺวา มารพลํ วิธเมตฺวา ส โมฺพธิรชฺชปฺปตฺติโต ปฏฺฐาย อฏฺฐสตาธิกวสฺสสหเสฺส จตุวีสติยา จ วจฺฉเรสุ อติกฺกเนฺตสุ สมฺปตฺตรชฺชาภิเสโก อเนกวิธสงฺคหวตฺถุหิ สงฺคหิตมหาชโน จตุปจฺจยทาเนน สตตสมาราธิ ตา เนกสหสฺสภิกฺขุสโงฺฆ ภุชพลวิธุตาราติราชกุลาวเลโป อเนก มณิ รตฺตสมฺพุภาสิตรตน กรณฺฑกญฺจ ปญฺจหิ สุวณฺณสหเสฺสหิ โสวณฺณกรณฺฑกญฺจ ปญฺจวีสติยา รชตสหเสฺสหิ รช ตกณฺฑกญฺจ ทาฐาธาตุภทนฺตสฺส การาเปตฺวา อตีจ ปสนฺนหทโย สุหุมฺเตฺตน ตตฺถ สมฺปย โนฺต อตฺตโนนครญฺจ ธนฺตธาตุมณฺฑิรญฺจ สกฺกญฺจํ สมลงฺการาเปตฺวา พหุมาน ปุรสฺสโรทสน ธาตุวรมาทาย อเนกานิ ภควโต จริยาปทานานี สมนุสฺสริตฺวา ปุรา เนกภุปตโย ปาฏิหี รสณฺทสฺสเนน ปสาทิตา อิติ ปวตฺตกถามตรเสเนว เม สวนยุคฬํ ปริปีนิตมธุนาปิ เกนจิ ปาฏิ หาริยวิเสเสน มม จกฺขุปฏิลาโภ สผโล กาตโพฺพติ สาทรมาราธนมกาสิฯ

๑๑๖. ตสฺมึ ขเณ สา ทสนธาตุ ตสฺส กรปงฺกเช ราชหํสีวิลาสมาตนฺวตี ปาฏิหีรมกาสิฯ กถนฺติ เจ? ยถา อนฺติมภเว มาตุ ตุจฺฉิโต ชาตมโตฺตว โพธิสโตฺต นรวรกรโตปนีตทุกุล จุมฺพฎกโต โอตรโนฺตว พาโล สมาโนปิ โสฬสวสฺสุเทฺทสิโก วิย อมณฺฑิโตปิ อเนกวตฺถาภ รณวิภุสิโต วิย ภูมิยา คจฺฉโนฺตปิ อากาเสน คจฺฉโนฺต วิย สเพฺพสํ ชนานํ ปฏิหาสิ, ตเถว ตตฺถ ตทา ทนฺตธาตุภฏฺฏารโก สุคพิมฺพา การ สลกฺขณาวยเวน รูเปน ภาสมาโน อเนกวิธรํสีนิกเร วิกิรโนฺต ตตฺถ สนฺติปติตานํ ชนานํ มานนํ ชาเนสิฯ วุตฺตญฺหิฯ

๑๑๗. ‘ลงฺกาธินาถกรปงฺกช ราชหํสิ,
นิมฺมาย สา ทสนธาตุ มุนิณฺทรูปํ;
เนเกหิ รํสิวิสเรหิ สมุชฺชลนฺตี,
สพฺพาทิสา จ วิทิสา สมลงฺกริตฺถฯ

๑๑๘. ทิสฺวา ตมพฺภูตมตีจ ปสนฺนจิโตฺต,
สมฺปตฺตจกฺกรตโน วิย จกฺกวตฺติ;
เสเฏฺฐหิ เนกรตนาภรณาทิเกหิ,
ปูเชสิ ธาตุมสมํ มนุชาธินาโถฯ

๑๑๙. ตโต ชินทนฺตธาตุวรปฺปสาทกาลมฺหิ เตโชพลปรกฺกมมหิโม ปรกฺกมพาหุมหา นริโณฺท ปุลตฺถิปุรนิวาสินึ กตโลก สาสนวิโลปํ สราชิกมเนกสหสฺสสํข โจลเกรฬวาหินิจ เนก เทสมหิปาลมตฺตมาตงฺคเกสริวิกฺกมํ ทุรติกฺกมํ โลกสาสนสงฺคหกรณวเสน วจิตสกลโลกํ สมฺ ปนฺนพลวาหนํ ลงฺการชฺชคหณตฺถินํ ตมฺพลิงฺควิสยาคตมติสาหสํ วณฺทภานุมนุชาธิปํว สสา มนฺตกภวนมุปนีย สกล ลงฺกาทีปเมกจฺฉตฺตํวิธาย อตฺตโนปิตุมหาราชโต ทิคุณํโลกสาสนสงฺ คหํ กโรโนฺต กทาจิ สงฺฆสฺส กฐินจีวรานิทาตุกาโม กปฺปาสปริกมฺมกนฺตนาทิกานิ สพฺพกรณี ยานิ เอกาเหเนว นฏฺฐเปตฺวา ปเจฺจกมเนกมหคฺฆ ครฺภณฺฑมณฺฑิตานิ สสามณิกปริกฺขารานิ อสีติมตฺตานิ กฐินจีวรานิ ทาเปตฺวา โลกสฺส สาธุวาเทน ทสทิสํ ปูเรสิฯ

๑๒๐. เอวมญฺญานิปิ พหูนิ โลกวิมฺภยกรานิ ปุญฺญูปทานานิ สมฺปาเทโนฺต โส ปรกฺกม พาหุมหานริโณฺท หตฺถวนคลฺล วิหาเร อตฺตโน ปิตุมหารโญฺญ อาฬาหนฏฺฐาเน มหาเจติยํ พนฺธาเปตฺวา ตเตฺถว อเณกขีณาสวสหสฺสปริภุตฺตํ ปาสาทวรํ จิรกาล จินฏฺฐํ สุตฺวา ธนฺเก ตกิวตฺถุวํเส ชาตํ สทฺธาทิคุณสมฺปตฺติ สมฺทิตํ ปติราชเทว นามกํ อมจฺจวรํ เปเสตฺวา เตน

อเนกสหสฺสธนปริจฺจาเคน ภุมิตฺติตยมณฺฑิตํ สุมโนภรํ ปุเร ปิยตํ ปาสาทํ การาเปตฺวา ตตฺถ นิวสนฺตานํ อเนกสํ ภิกฺขุนํ นิพทฺธ ปจฺจยทานํ ปวเตฺตสิฯ

๑๒๑. ตเตฺถว วฎฺฎุลวิมานสฺส เหฎฺฐิมตเล โคปานสิโย ฐเปตฺวา สมนฺตา ฉทนรูปํ กาเรตฺวา ทฺวิภุมกํ วิมานํ ติภุมกมกาสิ ตเตฺถวลงฺกาทีเป อภูตปุพฺพํ ชินมณฺฑิรํ การาเปตฺกาโม วฎฺฎุลวิมานโต อุตฺตรทิสาภาเค ปฐมํ โปริสปฺปมาณํ สิลาตลปริยนฺตํ ขณิตฺวา ปํสูนิ อปเนตฺวา นทีวาลุกาหิ ปูเรตฺวา กุญฺชรราชวิราชิตอาธารพณฺธกโต ปฎฺฐาย ยาว ผุปิกํ อฎฺฐํสวิภาเคน ภิตฺติจฺฉทนานิ วิภตฺตานิ กตฺวา ปเจฺจกํ นานาวณฺณวิจิตฺตานมฎฺฐวิธานํ ภิตฺตีภาคานมฺปริเกลิปริหาสรสชนกนานาเวสวิลาสภูสิตปหูตภูตกิํกรปริคตวิฎฺฑทฺธกมณฺฑลมณฺฑิตํ ปมฺขปริยเนฺต วิวิธจิตฺตรูปมโนหรมุจฺจตรํ อิฎิกาหิ นิวิตํ กตสุธาปริกมฺมํ มกรโตรณมณฺฑลญฺจ นิมฺมินิตฺวา อโนฺตวิรจิตาติ มโนหรมาลากมฺมลตา กมฺมาทิ นานาวิธ จิตฺตกมฺม สมฺชฺชลํ สุวิหิตโสปานทฺวารกวาฎํ สมลงฺกตฎฺฐานลีฬฺหมโนหร สชีวชินสํ กาสปฎิพิมฺพรูปวิภูสิตํ ปฎิพิมฺพสฺส ทกฺขิณโต ฆนสิลาวิหิต สุคตรูปปติมณฺฑิตํ ติภูมกํ มหา วิมานํ กาเรสิฯ

อิติ อฎฺฐํส วิมานุปฺปตฺติปริเจฺฉโท เอกาทสโมฯ

๑๒๒. วิทฺธสุตสํขรณโต นวกมฺมุนาวา,
เขตฺตาทิทานวิธินาจ อนาคเตปิ;
เย สาธโว ปริหรนฺติ อิมํ วิหารํ,
นามทฺว การมฺปิ เตสมิหาลิขนฺตุฯ